

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

Från Bagdad till Nossebro

- en granskning av flyktingintroduktionen i Essunga kommun

Socionomprogrammet

Ht 2007

C-uppsats

Författare: Rebecca Clausson och Erika Söderberg

Handledare: Annika Halén

Förord

Vi vill inleda med att framföra ett stort tack till de människor i Nossebro som ställt upp på intervjuer. Det har varit intressant och lärorikt att ta del av Era upplevelser och åsikter.

Vi vill också tacka vår handledare Annika Halén för att ha visat engagemang och gett oss goda råd under arbetets gång.

Vi hoppas att denna uppsats kan komma till användning för Essunga kommun i det fortsatta arbetet med flyktingintroduktionen.

Erika Söderberg och Rebecca Clausson

Göteborg 10 december 2007

Abstract

Titel: Från Bagdad till Nossebro – En granskning av flyktingintroduktionen i Essunga kommun

Författare: Erika Söderberg och Rebecca Clausson

Nyckelord: Flyktingintroduktion, integration, empowerment, familj

Flyktingmottagningen i Essunga kommun är relativt nystartad och de första flyktingarna flyttade dit under hösten 2006. Det övergripande syftet med vår uppsats är att granska hur introduktionen av flyktingar i Essunga kommun med centralorten Nossebro har fungerat, både utifrån flyktingarnas och berörda professionellas perspektiv. De frågeställningar som studien utgår ifrån är hur de som deltagit i flyktingintroduktionen tycker att introduktionen i samhället har fungerat med avseende på boende, sysselsättning, ekonomi, skola/barnomsorg, fritid/socialt nätverk och samhällskontakter samt i vilken omfattning flyktingarna har blivit delaktiga i samhället utifrån dessa områden. En tredje frågeställning är hur det kan vara att som flyktingfamilj introduceras på en mindre ort som Nossebro.

Materialinsamlingen har skett genom kvalitativa intervjuer med föräldrarna i några av de flyktingfamiljer som deltagit i introduktionen, samt med några av de professionella som arbetar med introduktionen. Vi har haft ett induktivt arbetssätt och låtit teorin växa fram utifrån det intervjumaterial vi samlat in. Studien visar att både de flyktingar som deltar i introduktionen och de professionella som arbetar med introduktionen överlag är nöjda med introduktionsarbetet. De problem som framkommer handlar främst om brister på en högre samhällsnivå. En synpunkt som framkommit är att introduktionen skulle kunna gå snabbare. Både flyktingarna själva och de professionella tycker att det är viktigt att flyktingarna så snabbt som möjligt klarar sig själva för att kunna vara självständiga när introduktionen avslutas.

Flyktingarna är till viss del delaktiga i samhället, många är bland annat aktiva i olika idrottsföreningar. De flesta har inte kommit ut i arbetslivet ännu och de upplever också att de behöver lära sig bättre svenska. De uttrycker att det är svårt att få kontakt med svenska invånare i Nossebro och det finns en önskan om att få fler svenska vänner. Barnen som deltar i flyktingintroduktionen kan sägas vara mer delaktiga i samhället än de vuxna. De flesta av barnen har många vänner, är aktiva på fritiden och talar bra svenska. Föräldrarna gläds åt barnens framgångar och vill att de ska komma in i det svenska samhället.

Att som flyktingfamilj introduceras på en liten ort har visat sig vara både positivt och negativt. Då många bott i större städer i sina hemländer är det en stor förändring för dem att komma till en så liten ort som Nossebro. De måste åka till andra städer för att handla vissa varor och flera av dem måste också åka till andra städer för att studera eller för att besöka sjukhus. Å andra sidan uppskattar flera av introduktionsdeltagarna lugnet på orten och menar att barnen trivs mycket bra, vilket är viktigt för föräldrarna.

Innehållsförteckning

1. Inledning, syfte och frågeställningar	6
1.1. Inledning	6
1.2. Syfte	6
1.3. Frågeställningar	7
2. Begreppsdiskussion	8
2.1. Flykting	8
2.2. Integration	8
3. Metod	10
3.1. Metodval	10
3.2. Tillvägagångssätt	10
3.2.1. Litteratursökning	10
3.2.2. Urval	10
3.2.3. Datainsamling	11
3.2.4. Analys	12
3.3. Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	12
3.4. Etiska frågor	13
4. Teoretiska perspektiv	15
4.1. Empowerment	15
4.2. Barnen som livsplan och projekt	16
5. Tidigare forskning	18
5.1. Levnadsvillkor	18
5.2. Introduktion av nyanlända flyktingar	19
5.3. Skolans betydelse för introduktionen	20
5.4. Orsaker till bristande integration	21
6. Flyktingmottagning	22
6.1. Nationella riktlinjer och lagstiftning	22
6.2. Flyktingmottagningen i Essunga kommun	23
7. Resultat av intervjuerna med flyktingarna	25
7.1. Boende	25
7.2. Sysselsättning	26
7.3. Ekonomi	27
7.4. Skola och barnomsorg	28
7.5. Fritid och socialt nätverk	29
7.6. Myndighetskontakter	30
7.7. Introduktionsprogrammet	30
8. Resultat av intervjuerna med de professionella	32
8.1. Utformningen av introduktionen	32
8.2. Samarbete	33
8.3. Integration och rasism	33
8.4. SFI	34

8.5. Skola och barnomsorg	35
9. Analys	37
9.1. Empowerment	37
9.1.1. Yrke och utbildning som personliga resurser	37
9.1.2. Nytt land, nya kunskaper	38
9.1.3. Tro på den egna förmågan	39
9.2. Barnen som livsplan och projekt	40
9.3. Integration	41
9.3.1. Syssetsättning	41
9.3.2. Skola	42
9.3.3. Boende	42
9.3.4. Socialt umgänge	43
9.3.5. Språk	43
10. Slutdiskussion	44
10.1. Reflektioner kring starka och svaga sidor i introduktionsarbetet	44
10.2. Delaktighet i det lilla samhället	45
10.3. Förslag till vidare forskning	46
Referenser	47
Tryckta källor	47
Internetkällor	48
Bilagor	49
Bilaga 1: Informationsbrev	49
Bilaga 2: Intervjuguide till intervjuerna med flyktingarna	50
Bilaga 3: Intervjuguide till intervju med flyktingsamordnaren	52
Bilaga 4: Intervjuguide till intervju med SFI-läraren	53
Bilaga 5: Intervjuguide till intervju med rektorn	54

1. Inledning, syfte och frågeställningar

1.1. Inledning

Nossebro ligger i Essunga kommun som är en liten lantlig kommun med ungefär 5700 invånare. Nossebro är kommunens centralort med ungefär 2000 invånare och de flesta samhällsinrättningar såsom vårdcentral, socialkontor, bank, affärer och större delen av grundskolan är belägna här. De flesta invånarna arbetar inom industri, lantbruk och vård- och omsorgssektorn. Flyktingintroduktionen i den lilla kommunen är en nystartad verksamhet. Innan de första flyktingarna flyttade dit hösten 2006 var det över ett decennium sedan det fanns någon invandring till Nossebro och det rörde sig då om arbetskraftsinvandring från länder som Tyskland och Holland. Att ta emot flyktingar och introducera dem i samhället har varit något nytt såväl för de professionella som arbetar med introduktionen som för invånarna i Nossebro.

Vi kom i kontakt med Essunga kommun genom att en av författarna arbetade som sommarvikarie på socialkontoret i kommunen. Vi fick då en förfrågan om att granska kommunens flyktingmottagning inom ramen för en C-uppsats. Vi hade tidigare haft funderingar på att skriva vår C-uppsats inom området invandring och integration och tyckte därför att denna förfrågan verkade intressant. Att som kommun ta emot flyktingar eller inte är också en aktuell fråga som väcker debatt och skapar motsättningar i samhället och de kommuner som inte tar emot några flyktingar alls har varit ett återkommande ämne i media under hösten. Därför tyckte vi att det var intressant att få chansen att undersöka hur en nystartad flyktingintroduktion har fungerat.

Eftersom man endast har hållit på i ett år med verksamheten är de flyktingar som bor i kommunen fortfarande i början av sin introduktion och vår granskning kan därför ses som en vägvisare inför framtiden. Vårt mål är att ge en samlad bild av hur både de professionella som arbetar med introduktionen och flyktingarna som introduceras, ser på introduktionsarbetet hittills. Vi tror också att vår granskning skulle kunna komma till nytta för andra mindre kommuner, som ett exempel på hur flyktingintroduktion kan se ut i en mindre kommun.

Det har nyligen tagits beslut om att Essunga kommun kommer att fortsätta ta emot flyktingar också under år 2008 och 2009 och det är därför relevant att granska verksamheten efter att det första året nu har gått. Vi hoppas att en granskning av dagens verksamhet kan vara till hjälp i det framtida utformandet av flyktingintroduktionen i kommunen genom att belysa saker i introduktionen som fungerar bra och saker som eventuellt behöver utvecklas och förbättras.

1.2. Syfte

Det övergripande syftet med uppsatsen är att granska hur introduktionen av flyktingar i Essunga kommun har fungerat, både utifrån flyktingarnas och ur berörda professionellas perspektiv. Vår förhoppning är att kommunen ska kunna använda vår studie i det framtida arbetet med introduktionen av flyktingar, för att kunna utveckla och eventuellt förbättra den. Vi vill få fram deltagarnas egna röster och låta dem vara med och uttrycka sina åsikter om verksamheten. Eftersom samtliga inflyttade flyktingar till kommunen är en del av en barnfamilj strävar vi efter att ha ett familjeperspektiv i vår granskning, det vill säga att vi vill undersöka hur introduktionen fungerat för föräldrarna, barnen samt familjen som helhet

1.3. Frågeställningar

- Hur tycker de som deltagit i flyktingintroduktionen att introduktionen i samhället har fungerat med avseende på boende, sysselsättning, ekonomi, skola/barnomsorg, fritid/socialt nätverk och samhällskontakter.
- I vilken omfattning har flyktingarna blivit delaktiga i samhället? Även i denna fråga utgår vi från områdena boende, sysselsättning, ekonomi, skola/barnomsorg, fritid/socialt nätverk och samhällskontakter.
- Hur är det att som flyktingfamilj introduceras på en mindre ort som Nossebro?

2. Begreppsdiskussion

2.1. Flykting

En flykting definieras enligt Migrationsverket som en utlänning som har sökt asyl och fått tillstånd att som flykting bosätta sig i Sverige. Anledningar till att man flyr från sitt hemland kan vara att man vill söka en dräglig tillvaro och att man vill slippa krig, fattigdom och förtryck. Enligt FN:s flyktingkonvention kan en flykting definieras som en utlänning som:

”befinner sig utanför det land som utlänningen är medborgare i, därför att han eller hon känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, nationalitet, religiös eller politisk uppfattning eller på grund av kön, sexuell läggning eller annan tillhörighet till en viss samhällsgrupp och inte kan eller på grund av sin rädsla vill begagna sig detta lands skydd.”
(Migrationsverket)

Detta gäller oberoende om det är myndigheterna i landet som är ansvariga till att utlänningen utsatts för förföljelse eller om landets myndigheter inte kan antas erbjuda trygghet mot förföljelse från enskilda. Som flykting anses även en utlänning som:

”är statslös och som av samma skäl som anges i tidigare stycke, befinner sig utanför det land där hon eller han tidigare haft sin vanliga vistelseort och inte kan eller på grund av fruktan inte vill återvända dit” (ibid)

Eftersom Sverige har skrivit på FN:s flyktingkonvention är Sverige skyldig att ge de personer asyl som är flyktingar enligt konventionen.

Enligt svensk lag kan även personer som inte är konventionsflyktingar få asyl här. I lagen kallas dessa personer skyddsbehövande men definieras inte som flyktingar. Skyddsbehövande är den som har lämnat sitt hemland och har starka skäl att vara rädd för till exempel dödsstraff eller tortyr, eller den som behöver skydd på grund av en yttre eller inre väpnad konflikt eller en miljökatastrof i sitt hemland. Personer som kan visa att det finns synnerligen ömmande omständigheter kan också få stanna i Sverige. Det gäller till exempel den som lider av någon livshotande sjukdom som han eller hon inte kan få behandling för i hemlandet (ibid).

2.3. Integration

Det är svårt att hitta en formell definition av begreppet integration och information om vad integration innebär. Många författare behandlar begreppet och skriver om hur man ska förbättra integrationen och liknande, men det är mer sällsynt att man försöker förklara begreppets innebörd.

De nationella integrationspolitiska målen är att alla ska ha lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter oavsett etnisk och kulturell bakgrund. Det ska också finnas en samhällsgemenskap med samhällets mångfald som grund. Dessutom ska samhället utvecklas mot ömsesidig respekt för olikheter inom samhällets grundläggande demokratiska värderingar och alla oavsett bakgrund ska ta del i och vara ansvariga för samhället (Länsstyrelserna). I enlighet med Sveriges integrationspolitik ska man också uppmärksamma dem som på grund av sin etniska bakgrund riskerar att få ett sämre utgångsläge eller hamna i en sämre situation än andra i befolkningen. Man ska också uppmärksamma och åtgärda orsakerna till detta (regeringen 1997/98:16).

Masoud Kamali är kritiskt till att begreppet integration ofta används med en betoning på att sammanhållningen ska ske på majoritetens villkor. Han menar att kärnan i integrationens dilemma är deklARATIONEN att alla människors har samma rättigheter och lika värde å ena sidan

och den strukturella/institutionella andrafieringen, marginaliseringen och exkluderingen av vissa grupper från makt och inflytande i samhället å andra sidan. Kamali tar också upp segregationen som något som hindrar social solidaritet och sammanhållning på nationell nivå. Han kategoriserar segregationen som arbetsmarknads- och arbetslivssegregation, social segregation, kulturell segregation och boendesegregation. När det gäller arbetsmarknaden leder diskriminering i rekryteringsfasen till att personer med invandrarbakgrund inte får tillgång till ett lönearbete eller till att de tvingas att söka sig till lågstatusyrken. Detta gör att de på grund av sin lägre inkomst tvingas bo i bostadsområden som är segregerade från majoritetssamhället, vilket i sin tur hindrar dem från att skapa sociala relationer med andra grupper i samhället. Kamali tar upp diskriminering i utbildningssystemet, låg sysselsättningsnivå och lägre inkomst som tre faktorer som orsakar etniska orättvisor och därmed hindrar integrationen. Kamali skriver också om självsegregation som en reaktion på diskriminering. Han menar att när umgänget mellan olika grupper i samhället är begränsat på grund av den strukturella diskrimineringen som beskrivs ovan så tvingas mer homogena grupper att söka en intern umgängeskrets. Att skapa etniska nätverk i vilka många personer skapar sin sociala tillvaro kan ses som en kompensation för den uteblivna integrationen. Skapandet av interna band och extern gränsdragning mot andra grupper leder på detta sätt till självsegregation (Kamali, 2006).

I rapport *Integration 2003* har Integrationsverket samlat kunskap om integrationens utveckling i Sverige inom områdena boende, arbete, barn och ungdomars uppväxtvillkor samt folkhälsa (Integrationsverket 2005b). Detta är områden som ofta återkommer när det gäller att undersöka hur väl ett samhälle är integrerat. Vi har i vår undersökning inte valt att ha med folkhälsa som ett tema, däremot har vi valt att lägga till språk och socialt umgänge. Anledningen till detta är att vi ser det som två viktiga områden gällande integration då vi efter att ha genomfört våra intervjuer uppmärksammat att man ser språket och det sociala umgänget som något viktigt för att bli delaktig i ett samhälle.

Vi har använt oss av begreppet delaktighet i bland annat våra frågeställningar. Vi ser delaktighet som något som har delvis samma innebörd som integration. Vi har dock valt att se delaktighet endast som en del av innebörden av begreppet integration, då vi ser det som att integration innehåller fler faktorer än delaktighet. Vi definierar delaktighet i samhället som en motsats till utanförskap i samhället.

3. Metod

3.1. Metodval

Vi har valt att ha en kvalitativ ansats på vår uppsats. Vi ser detta som ett lämpligt val, då syftet med uppsatsen är att få kunskap om individens subjektiva upplevelser utifrån informanternas egna beskrivningar av verkligheten. Det som har undersökts är hur personer som på olika sätt är delaktiga i flyktingintroduktionen upplever att introduktionen har fungerat. Detta har vi gjort genom att utgå från vissa utvalda teman som på olika sätt hör samman med det fenomen vi vill undersöka. Vi har också valt att använda oss av en induktiv strategi då vi inte utgått från någon förutfattad hypotes. Istället har vi låtit teorin växa fram ur de intervjuer vi har genomfört (Larsson m.fl. 2005).

3.2. Tillvägagångssätt

Det första vi gjorde när vi fått uppdraget och skulle börja arbeta med vår studie var att ha ett möte med flyktingsamordnaren och dennes chef, IFO-chefen i kommunen. Vid detta möte fick vi relativt fria händer att utforma studien utifrån vad vi själva tyckte var lämpligt. Eftersom flyktingintroduktion är ett nytt område för oss båda började vi vårt uppsatsskrivande med att läsa in oss på tidigare forskning och litteratur inom ämnet. Därefter började arbetet med att få tag på informanter. Vi genomförde intervjuerna med flyktingarna först och intervjuade sedan de professionella. På det viset kunde vi använda oss av information vi fått i flyktingintervjuerna för att utforma intervjuerna med de professionella. När samtliga intervjuer var utskrivna sammanställde vi resultatet i kapitel 7 och 8, och sedan började arbetet med att komma fram till vilka teoretiska perspektiv vi ville använda oss av samt arbetet med att börja analysera materialet. Vi har inte skrivit kapitlen i någon särskild ordning, utan kontinuerligt arbetat med att skriva, lägga till och förbättra hela texten i uppsatsen.

3.2.1. Litteratursökning

När vi har sökt efter tidigare forskning som rör vårt område, har vi framför allt använt oss av Libris databas och Internet. På Internet har vi bland annat funnit information på Migrationsverkets, Socialstyrelsens och Statistiska centralbyråns hemsidor. Vi har också använt oss av söksidan google.se. På biblioteksdataserna Libris och Gunda har vi funnit en del litteratur rörande framför allt teoretiska perspektiv. En hel del litteratur kring tidigare forskning har vi funnit på bibliotek, där vi helt enkelt har gått igenom ämneshyllan där litteratur om integration och invandring finns. Den person som har försett oss med mest användbar litteratur har varit flyktingsamordnaren, som har lånat ut ett flertal skrifter och böcker utgivna av Migrations- och Integrationsverken till oss som vi har haft stor nytta av.

3.2.2. Urval

Essunga kommun har för närvarande 11 familjer med 38 introduktionsdeltagare och vårt mål var att intervjua så många som möjligt av dessa. Eftersom vi strävar efter att ha ett familjeperspektiv i vår studie, ville vi intervjua båda föräldrarna i de familjer där det var möjligt, för att kunna få deras gemensamma syn på introduktionen.

Med hjälp av flyktingsamordnaren skickade vi ut ett informationsbrev till samtliga flyktingar som deltar i introduktionen i Nossebro. Brevet innehöll information om bland annat vår studie, formen för intervjuerna, anonymitet och frivillighet (se bilaga 1). Efter ungefär en vecka hade ingen hört av sig och flyktingsamordnaren ordnade då så att vi fick komma till Introduktionscenters lokaler och träffa introduktionsdeltagarna, så vi kunde informera om studien muntligt. Då vi träffade deltagarna visade det sig att de flesta inte läst och förstått hela

innehörden i informationsbrevet. Nu i efterhand tror vi att brevet blev för långt med för mycket text, med tanke på att våra tilltänkta intervjupersoner alla var ganska nya med det svenska språket. De introduktionsdeltagare vi träffade på Introduktionscenter informerade vi så noggrant som möjligt om studien och våra intervjuer. Åtminstone en representant från nästan alla familjer i introduktionen dök upp och ungefär en tredjedel av samtliga familjer ville delta. Sammanlagt har vi intervjuat fem föräldrar från fyra familjer. Två av föräldrarna är ensamstående och i en familj intervjuade vi bara ena föräldern eftersom den andra inte hade tid. En av de intervjuade är man och resten kvinnor. De flyktingar vi har intervjuat har bott i Nossebro under olika lång tid – allt ifrån ett par månader till ungefär ett år. De har därmed också deltagit i introduktionen olika länge och hunnit olika långt i arbetet mot sina mål.

De professionella personer vi har intervjuat är flyktingsamordnaren i kommunen, rektorn för grundskolan och SFI i Nossebro samt en SFI-lärare. Dessa har vi valt utifrån att vi upplever att de har en viktig roll i arbetet med flyktingintroduktionen och utifrån att de representerar olika områden för introduktionen. Vi är medvetna om att vi inte har fått med samtliga professionella som är viktiga för introduktionsarbetet, då det inte funnits utrymme för det inom ramen för en C-uppsats. Vi har dock fått med representanter från några olika viktiga områden. Eftersom sysselsättning har varit ett mycket viktigt tema i intervjumaterialet var vår ambition att också intervju den professionelle som arbetar med flyktingarna i Nossebro på Arbetsförmedlingen. Denna person hade tyvärr inte utrymme att bli intervjuad av oss. Vi tror att det hade varit bra att få ta del av Arbetsförmedlingens syn på introduktionsarbetet eftersom det är en viktig myndighet för våra intervjupersoner, både de professionella och flyktingarna. Vi får i denna granskning nöja oss med bilden av Arbetsförmedlingen som den har förmedlats till oss av våra informanter.

3.2.3. Datainsamling

Datainsamlingen har skett genom intervjuer med våra informanter. Vi hade innan intervjuerna skrivit intervjuguider, en intervjuguide för de flyktingar vi intervjuat (se bilaga 2) och en intervjuguide för var och en av de professionella (se bilagorna 3 till och med 5). Intervjuerna har varit halvstrukturerade då intervjuguiderna har innehållit en översikt över de olika områden som ska täckas under intervjuerna och förslag till frågor inom varje område. Vi har till en stor del följt guiderna men vi har också ställt olika uppföljningsfrågor och sonderande frågor till informanterna och även en del specificerande frågor för att följa upp svaren (Kvale, 1997).

När det gäller intervjuerna med de professionella har de skett på deras respektive arbetsplatser och kontor. Intervjuerna med flyktingintroduktionens deltagare har utifrån informanternas egna önskemål ägt rum hemma hos familjerna eller i ett rum på Introduktionscenter som vi fått tillgång till. Anledningen till att de har fått välja plats själva är att de skulle känna sig så trygga och bekväma som möjligt i intervjusituationen. Vi har också försökt skapa en god samtalsatmosfär genom att i den utsträckning det varit möjligt suttit och pratat med familjerna en stund innan vi börjat intervju och i del fall också ätit mat tillsammans med familjerna. I vissa fall har barnen varit närvarande under delar av intervjun eller under hela intervjun och en del av de äldre barnen har varit med och svarat på enstaka frågor.

Vi har av ekonomiska skäl inte haft tillgång till någon tolk under intervjuerna. Detta har i vissa fall inneburit svårigheter med kommunikationen, men vi tror å andra sidan att det kan vara en fördel med en mer direkt kommunikation mellan oss och informanterna. Intervjuerna har skett på antingen svenska eller engelska utifrån informanternas önskemål.

Vi har spelat in samtliga intervjuer på bandspelare, vilket vi i vissa fall tror kan ha hämmat informanterna då de pratat mer avslappnat med oss efter intervjuens slut då bandspelaren stängts av. Intervjuerna har tagit mellan en halvtimme och två timmar beroende på hur långa svar informanterna gett på våra frågor. Vi har efter intervjuerna skrivit ut dem i sin helhet och informanterna har fått möjlighet att kontrollera dessa utskrifter. Vi har sedan sammanställt vårt material i våra resultatkapitel (se kapitel 7 och 8).

3.2.4. Analys

När vi hade gjort intervjuerna och skrivit ut dem i sin helhet började vi undersöka vilka teman och mönster som var återkommande i materialet och hur vi skulle kunna analysera det på bästa sätt. Ett tema som var genomgående framträdande inom nästan alla områden vi undersökte var vikten av att klara sig själv, genom att bland annat lära sig svenska och att få ett arbete. Ett perspektiv som vi anser fånga upp detta tema på ett bra sätt är *empowermentperspektivet* som är ett av de filter vi har använt oss av i analysen av intervjumaterialet. Ett annat tema som återkommer är vikten av att skapa en bra framtid för sina barn. Vår ambition har, som vi tidigare nämnt, hela tiden varit att ha ett familjeperspektiv på studien, och ett begrepp och sätt att tänka som är viktigt i analysen är *barnet som livsplan och projekt*. Detta begrepp ger inte direkt svar på våra frågeställningar, men temat har varit så tydligt i intervjuerna att vi valt att ändå använda det i analysen. Dessa två perspektiv har olika utgångspunkter och belyser olika saker som vi utifrån vårt material anser är viktiga. Förutom dessa två teoretiska sätt att se på materialet har vi också valt att jämföra det med den definition av *integration* som vi diskuterat i begreppskapitlet.

I analysen har vi rent praktiskt gått till väga som så att vi på var sitt håll har läst igenom intervjuerna flera gånger. Efter de första genomläsningarna har vi bestämt oss för vilka perspektiv vi vill använda oss av och som vi beskrivit ovan. Sedan har vi gått igenom de delar av det sammanställda resultatet av intervjuerna som vi tycker har med dessa perspektiv att göra och som vi trott att vi kunnat ha användning för i vår analys. Sedan har vi analyserat vårt empiriska material genom att applicera våra teoretiska perspektiv på materialet. Texten i analyskapitlet har vi skrivit var för sig och sedan har vi gått igenom den tillsammans för att försäkra oss om att vi är överens om analysen och att vi tycker att vi har fått med allt väsentligt.

3.3. Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Eftersom vi har använt oss av en kvalitativ metod går resultatet i denna uppsats inte att generalisera, utan det bör ses som ett exempel på hur olika inblandade aktörer kan se på en nystartad flyktingintroduktion i en liten kommun, samt vilka svårigheter och fördelar som kan finnas under dessa förutsättningar. Granskningen kan ge indikationer på vad som kanske fungerar eller inte fungerar och vad enskilda aktörer *kan* tycka om olika delar av flyktingintroduktionen i Essunga kommun.

Eftersom det är en liten kommun med få flyktingar och vi dessutom inte har intervjuat så många, har vi inte kunnat garantera total anonymitet för de intervjuade flyktingarna. Vi vet också att flera av dem har berättat för flyktingsamordnaren att de är med i undersökningen. Med tanke på detta och att de står i en beroendeställning till Introduktionscenter och andra som arbetar med introduktionen finns risken att allt de har velat säga inte har kommit fram. Vår bedömning är ändå att informanterna har varit ärliga i svaren till oss. När det gäller de intervjuade professionella är deras anonymitet ännu mindre, eftersom alla insatta förmodligen kommer att veta vilka de är när de läser denna text. Detta i kombination med att de intervjuas utifrån sin yrkesroll tror vi innebär att det finns en viss risk att de haft detta i åtanke när de

uttalat sig om introduktionen och att de då eventuellt undvikit att säga vissa saker. Vi tror att man som professionell känner att man måste tänka på vad man säger eftersom man kanske är noga med vad andra tänker om det man säger då man kan vara rädd om sina professionella relationer. Vi har dock inte funnit något speciellt i intervjumaterialet som tyder på att de inte skulle ha varit ärliga när det gett oss sina svar.

Vi har intervjuat flyktingarna på ett språk som inte har varit deras eget och ett par av intervjuerna har vi dessutom genomfört på engelska, som varken är vårt eller deras eget språk. På grund av detta har vi försökt vara så tydliga och konkreta som möjligt i våra frågor. Vi har strävat efter att ställa så få ledande frågor som möjligt, men på grund av missförstånd och svårigheter i att förstå frågorna har vi ibland känt oss tvungna att ställa frågor som har varit ledande, eftersom frågorna annars blivit för abstrakta. När vi inte har förstått vad informanterna vill säga har vi ställt förtydligande frågor, vilka också kan ha fungerat ledande på det sätt att dessa kan ha fört in dem på ett visst spår. Vi är medvetna om att detta kan ha påverkat de svar vi har fått. För att undvika sådan påverkan har vi försökt att ställa så få ledande frågor som möjligt samt att vi i resultat och analysdelen tolkat svar på ledande frågor med försiktighet.

Våra frågeställningar gick ut på att ta reda på hur deltagarna i flyktingintroduktionen tycker att introduktionen har fungerat, huruvida flyktingarna är delaktiga i samhället eller ej och hur det kan vara att som flyktingfamilj flytta till en liten ort. De frågeområden vi har med i intervjuguiderna och som vi har utforskat i intervjuerna är boende, sysselsättning, ekonomi, skola/barnomsorg, fritid/socialt nätverk, samhällskontakter och introduktionsprogrammet som helhet. Till de professionella har vi dessutom ställt frågor kring det praktiska arbetet för att få bakgrundsinformation. Dessa frågeområden har vi valt dels utifrån våra frågeställningar, dels utifrån vad vi lägger in i begreppet integration. Vi anser att alla dessa olika delar är viktiga för integration och delaktighet i samhället. Vi har under varje område frågat de intervjuade flyktingarna hur de tycker att man i kommunen har arbetat med introduktionen när det gäller varje område för att få fram vad de tycker om introduktionsarbetet. För att få reda på hur man tycker det är att bo på en liten ort har vi under området boende frågat specifika frågor om Nossebro och temat liten ort har också dykt upp under flera andra områdesrubriker. Vi tror att vi tack vare att vi hade frågeställningarna som bas när vi utformade våra frågeguider har lyckats få fram den information vi behövde för att kunna mäta det vi ville i frågeställningarna. Detta gör att vi anser att validiteten i vår granskning är tillfredsställande hög (Kvale 1997).

3.4. Etiska frågor

Ett hinder som vi tror har varit viktigt på flera sätt ur en etisk aspekt är språket. Vi har så noga som möjligt försökt att informera informanterna om saker som anonymitet, frivillighet och hur materialet kommer att användas, men på grund av språkproblem kan vi inte vara helt säkra på att alla budskap har nått fram. Språkproblemen kan ha gjort att de kan ha missförstått lättare av de inblandade eller att man inte alls förstår, trots att man säger sig göra det. För att lösa detta dilemma har vi förutom att ge de intervjuade flyktingarna informationen via informationsbrevet, informerat flera gånger muntligt om det vi tycker har varit viktigt (se bilaga 1). Vi har också informerat flyktingsamordnaren för att hon ska kunna svara på eventuella frågor från flyktingarna. Vi har dessutom varit noga med att hantera intervjumaterialet med försiktighet. Till de informanter som inte har avböjt detta, har vi skickat de utskrivna intervjuerna skriftligt för att de ska kunna granska att vi inte har missuppfattat något av vad de sagt och för att de ska kunna ha kontroll över vilket material det är vi har att använda oss av.

Ett annat ämne för vår etiska diskussion har varit anonymiteten. Eftersom kommunen är liten har vi inte kunnat garantera någon anonymitet för de flyktingar vi har intervjuat och anonymitet för de intervjuade professionella har varit en omöjlighet. Det finns bara en flyktingsamordnare och rektor för grundskolan i Nossebro och det finns endast två SFI-lärare, vilket innebär att alla insatta kommer att veta vem personen i fråga är. Vi tror att också flyktingarna kommer att kunna kännas igen på vissa citat av övriga inblandade i introduktionen. Eftersom vi inte kan garantera någon anonymitet har vi informerat dem om att vi ska försöka anonymisera texten så mycket som det är möjligt. Vi har också varit noga med vilka citat vi har valt att ta med i texten för att den inte ska bli för utlämnande. Vi har försökt att anonymisera citaten så mycket som möjligt. De intervjuer som vi har genomfört på engelska har vi översatt till svenska för att personerna inte ska kunna identifieras genom språket de talar. Vi tror dessutom att det lätt kan uppfattas som kränkande för intervjupersonerna om vi skriver de exakta orden som han eller hon säger inklusive språkfel, vi har därför ändrat uppenbara språkfel i vissa citat. Vi har också tagit bort vissa personliga uttryck och bytt ut personnamn och en del lands- och ortsnamn till andra ord, till exempel ”mitt hemland” eller ”orten jag bodde på förut”. Vi kallar samtliga intervjuade flyktingar för ”hon” för att inte avslöja om de är kvinnor eller män. När de pratar om barnen har vi bytt ut ord som ”söner” och ”min dotter” mot ”barnen” för att det inte ska vara möjligt att identifiera personerna utifrån hur många barn de har och om de är flickor eller pojkar.

En av författarna har tidigare genom sitt vikariat på socialkontoret i Essunga kommun haft en del kontakt med flera av de professionella som är inblandade i flyktingmottagningen. Vi har diskuterat hur detta kan påverka arbetet med granskningen. Det kan påverka uppsatsen positivt på det sättet att vi redan hade kontakter som kunde hjälpa oss i vårt arbete, men i värsta fall skulle det kunna påverka negativt genom att göra att vi censurerar vårt resultat och vår analys. Vi tror att vi genom att diskutera detta har undvikit de värsta fallgroparna och vi har försökt så långt det går att inte låta oss påverkas av detta. Ingen av oss har någon tidigare erfarenhet av flyktingarbete, vilket kan ha både fördelar och nackdelar. Vi är inte insatta i området sedan tidigare och har därför ingenting att jämföra med och ingen tidigare kunskap, vilket kan vara negativt. Å andra sidan tror vi att det underlättar för oss att gå in i uppgiften med öppet sinne och kanske upptäcka nya saker som de som är insatta i området inte ser på samma sätt.

Slutligen vill vi diskutera vissa ord vi använder i uppsatsen. Invandring och integration är ibland ett känsligt ämne, vilket också innebär att orden kan bli känsliga. När vi skriver om de intervjuade flyktingarna använder vi ord som ”flykting”, ”informant”, ”nyanländ” och ”introduktionsdeltagare”, beroende på omständigheterna. Vi har diskuterat vilka ord vi kan använda när vi talar om ”de som inte är flyktingar” i Nossebro. De ord vi har använt är ”infödda svenskar”, ”Nossebrobor” eller bara ”svenskar” beroende på sammanhang. Vi är medvetna om att dessa ord inte är helt korrekta eftersom också introduktionsdeltagarna är svenskar och Nossebrobor. Vi har ändå valt att använda oss av dessa ord, dels i brist på bättre uttryck, och dels för att de är dessa ord som de intervjuade flyktingarna själva använder. När man sätter ord på olika grupper på det sätt som vi gör i vår text finns det också en risk att man skapar en gräns mellan grupperna, en ”vi-och-dem”-situation. För att överhuvudtaget kunna undersöka området har vi dock känt oss tvungna att namnge grupperna på det sätt vi har gjort.

4. Teoretiska perspektiv

Vi har valt att använda oss av två teoretiska perspektiv med olika utgångspunkter, nämligen empowerment och barnen som livsplan och projekt. Vi har hittat återkommande mönster i intervjumaterialet som kan kopplas till dessa teorier.

4.1. Empowerment

För att tolka resultaten av de intervjuer vi har genomfört har vi valt att bland annat se på dem utifrån ett empowermentperspektiv. Det finns många olika teoribildningar inom empowerment och det finns förmodligen lika många definitioner av begreppet empowerment som det finns teoretiker. Malcolm Payne definierar empowerment på följande vis:

”Empowerment har som syfte att hjälpa klienterna att få makt över beslut och handlingar som rör deras eget liv. Detta kan uppnås genom att minska följderna av sociala eller personliga hinder mot att utöva denna makt, genom att stärka självförtroendet och den egna förmågan att använda makten och genom att flytta över makt från omgivningen till klienterna.” (Payne, 2002 sid. 353)

Han talar om makt över sitt eget liv och ser resurser, eller avsaknaden av dem, som en nyckel till makt. Han tar också upp färdigheter och kunskaper som viktiga begrepp inom empowerment eftersom det kan verka befriande för individen. Cecilia Henning och Ulla Åhnby tar upp ett antal begrepp som kan förknippas med empowerment, som till exempel makt, delaktighet, medborgarskap, självstyre, känslan av kontroll och tron på den egna förmågan att nå uppställda mål. De beskriver också empowerment inom socialt arbete som något som handlar om att stärka marginaliserade grupper och integrera dessa i samhället (Henning och Åhnby 2007). Robert Adams sätt att definiera empowerment är att det går ut på att odla resurser och strategier för grupper eller individer. Det är enligt honom något som handlar omskiftande om makt och mötande av behov och rättigheter för marginaliserade och förtryckta människor (Adams 2003). De begrepp som främst kommer att förekomma här, är *makt, resurser, kunskap, känsla av kontroll och tro på den egna förmågan*. Det går inte att dra någon skarp gräns mellan dessa begrepp eftersom de går in i varandra och påverkar varandra. Makt är själva nyckelbegreppet inom empowermentperspektivet och de andra begreppen som förekommer här, kan sägas vara delar av detta begrepp.

Basen i order empowerment är *power*, vilket betyder *makt*. Makt kan också sägas vara den övergripande utgångspunkten i empowerment. Det är ett komplicerat begrepp. Greta Marie Skau utgår från Max Webers definition av makt och definierar det som *möjligheten att driva igenom sin vilja*. Hon menar att makt inte behöver utövas för att finnas och att maktaspekten är närvarande i alla mänskliga relationer på alla samhällsnivåer (Skau, 2001). Makt är ibland ett negativt laddat begrepp då makt kan användas till att förtrycka, men makt kan också vara positivt, genom att man använder sin makt till att göra gott för andra. Makt kan finnas och utövas på olika nivåer – man kan ha personlig makt över sitt eget liv och sin egen tillvaro, makt i relationen till andra på en interpersonell nivå och makt att påverka samhället på en makronivå (Se bland andra Skau, 2001 och Adams, 2003). Personlig makt innebär om man utgår från Skaus definition av makt att individen har möjlighet att driva igenom sin egen vilja när det gäller det egna livet och den egna tillvaron. Personlig makt är också att man har de resurser som krävs för att kunna forma sin egen vardag och fatta de beslut som påverkar en själv och sin familj. För att beskriva ordet makt kan man se på några av de delar som begreppet innehåller, nämligen kunskap, resurser, känsla av kontroll och tro på den egna förmågan.

Kunskap är makt på flera olika sätt. Kunskap om samhället omkring dig ger sig bättre möjligheter att påverka omgivningen och din egen plats i den. Det kan hjälpa individen att fatta beslut som rör det egna livet och i förlängningen uppnå de mål man vill nå. Kunskap snuddar vid begreppet *resurser*. Alla individer har med sig resurser av olika slag. Det kan vara kunskaper, talanger, utbildning, ekonomiska resurser, eller andra saker som underlättar för individen att ta kontroll över sin tillvaro. Resurser kan som Henning och Åhnby ser på begreppet vara fysiska, psykiska eller sociala (Henning och Åhnby 2007). Att lyfta fram och använda dessa resurser är en viktig del i strävan efter personlig makt. Avsaknaden av egna resurser är å andra sidan ett hinder mot att utöva denna makt (Adams 2003). För att känna att man har makt över sin tillvaro krävs att individen har en viss *känsla av kontroll*. För att ha möjlighet att driva igenom sin vilja måste man känna att man själv i viss mån kan påverka vad som kommer att hända och kunna kontrollera beslut som rör en själv. *Tro på den egna förmågan* är en viktig del av empowermentperspektivet. Det är viktigt att individen stärks i sin tro på sig själv och inte förtrycks. En positiv tro på den egna förmågan är en viktig del när det kommer till att sätta upp personliga mål att sträva mot och att våga kämpa för dessa mål. Payne menar att självförtroende, som är en viktig komponent i tron på den egna förmågan, är viktig för att individen ska kunna använda den egna makten (Payne 2002).

4.2. Barnen som livsplan och projekt

Margareta Bäck-Wiklund och Birgitta Bergsten menar att livsplanen har en central position i det moderna familjelivet. Familjen ses här som en meningsskapande kontext där relationer skapas, individuella livsplaner möts och där det vardagliga livet utformas. I det sociala sammanhanget inom familjen skapas och omskapas de individuella verklighetskonstruktionerna och självbilderna och en bearbetning och revision av livsplanerna sker ständigt. Författarna menar att det moderna familjelivet kan ses som en livsplansverkstad och deras forskning visar att barnen ofta är den centrala punkten i föräldrars livsplaner. En anledning till detta är att de rutiner som skapas kring barnet ger kontinuitet, mening och sammanhang i tillvaron. Man kan också se det som att familjen är ett sätt för män och kvinnor att på olika sätt kompensera sig för förlusten av de sammanhållande meningsskapande länkarna i samhället. Inom familjen pågår en process där man på olika sätt försöker skapa gemensam och individuell mening och barnet kan ses som den som styr denna process. Genom den nödvändighet och överskådlighet som vården och omsorgen kring barnen skapar knyts dåtid ihop med nutid och framtid. På så sätt uppstår ett tydligt sammanhang som också är belönande och tvingande. Då barnets behov inte går att skjuta upp ligger familjeprojektets tyngdpunkt i nuet, och nutiden bli på så sätt tydligare än dåtiden och framtiden. Barnen blir en del av sina föräldrars upplevelser av sig själva samtidigt som barnen begränsar föräldrarnas individualitet och de möjliga valen. Föräldrar har därför inte längre frihet att göra sina egna val då deras val styrs av barnets behov. På så sätt blir barnet sina föräldrars livsplan (Bäck-Wiklund/Bergsten 2005).

Gunilla Halldén anser att en del av föräldraskapet kan vara att man som förälder kan tänka på barnet som ett projekt, vilket innebär att barnet ses som en bärare av framtiden. Dessa tankegångar hör samman med en linjär tidsuppfattning där framtiden ses som något som kan planeras och styras. Eftersom barnet är bärare av framtiden är det viktigt att barnets utveckling planeras och stötts och detta är föräldrarnas uppgift. Föräldrar med en projektsyn på barnens utveckling ser det som att de med sitt agerande kan möjliggöra barnens utveckling och socialisera in dem i samhället. Föräldrarna ser sig också som ansvariga för barnens lycka (Halldén, 1992). Ziehe skriver att föräldrars förhållningssätt till sina barn kan ses som en projektföreställning och en önskan om en förlängd symbios. Med detta menar han att föräldrar

har förhoppningar om att deras barn ska förverkliga det de själva önskat åstadkomma men inte lyckats med. Han menar också att föräldrarna har en uppfattning om att det är de som skapar barnen och deras framtid (Ziehe enl. Höjer, 2001).

5. Tidigare forskning

Det finns mycket forskning inom området integration, flyktingar och invandrare. Den mesta forskningen rör invandrare som bor i storstädernas invandrartäta förortsområden och fokuserar på arbete och boendesegregation. Det finns mycket lite eller ingen forskning som specifikt rör invandrare på mindre orter. I detta kapitel har vi samlat en del forskning som har haft betydelse för vår studie.

5.1. Levnadsvillkor

Statistiska Centralbyrån publicerade år 2005 skriften *Tillsammans – integration i det svenska samhället* där man sammanställde statistik som rör integration i Sverige. Enligt denna skrift utgjorde andelen utrikes födda i Sverige år 2004 drygt 12 % av den sammanlagda befolkningen. Den allra största delen av de utrikes födda är födda i övriga Norden och då främst i Finland. De tre största utomnordiska invandrargrupperna är födda i forna Jugoslavien, Irak och Bosnien-Hercegovina. Enligt SCB har ungefär en femtedel av de invandrare som är födda i Asien och inom Europa, men utanför EU15, en eftergymnasial utbildning på tre år eller mer. Det är dock endast runt 40 % av de utrikes födda som har med sig en högskoleutbildning när de flyttar till Sverige som har ett arbete som motsvarar deras utbildning. Detta kan jämföras med motsvarande siffra för inrikes födda, som ligger runt 80 %. Andelen sysselsatta för personer födda i Europa utanför EU var år 2002 49,1 % för kvinnor och 60,2 % för män, och motsvarande siffror för utomeuropeiska invandrare var 46 % för kvinnor och 52,4 % för män. Av de svenska kvinnorna var 77,4 % sysselsatta och för de svenska männen var samma siffra 81,0 %. Detta visar att utrikes födda är sysselsatta i betydligt lägre grad än inrikes födda. SCB:s statistik visar också att inkomsterna för inrikes födda i genomsnitt är dubbelt så höga som inkomsterna för personer födda utanför Europa om man ser till samtliga personer inom grupperna, även de som inte är sysselsatta. De som är födda utanför EU har även de en betydligt lägre inkomst än infödda svenskar. Också på flera andra områden finns det enligt SCB skillnader i levnadsstandard mellan infödda svenskar och utrikes födda. Till exempel bor färre utrikes födda i eget småhus, färre har tillgång till bil och fler utrikes födda än inrikes födda har svårt att klara löpande utgifter. Det är färre utrikes födda än infödda svenskar som umgås med sina grannar och fler saknar en nära vän. Fler utrikes födda lider av ångest och ständig trötthet (Statistiska Centralbyrån 2005).

Siv Ehn har utforskat områden som identitet, arbete och sociala relationer i förhållande till flyktingskap i sin studie *”Flyktingars möte med Sverige – en studie av flyktingskapets erfarenheter”*. Många av de flyktingar vars berättelser hon tagit del av i studien anser att man i Sverige inte tar ansvar för och har kontakt med varandra på samma sätt som i många andra delar av världen. De talar om svårigheten att få kontakt med grannar och arbetskamrater och om upplevelser av att relationerna blir ytliga. Identitet ser Ehn som ett flexibelt begrepp som ofta problematiseras i mötet med ”det nya”. Den förlust av vardagen som man upplever vid flytten till ett nytt land ger också förlusten av grunden för den egna identiteten. Identiteten kopplar hon bland annat till yrke och arbete. Studien ger en dyster bild av flyktingars situation på arbetsmarknaden. Flyktingarnas kompetens och kunskap tas inte tillvara och de har liten förmåga att själva påverka sitt yrkesliv. Yrket är kopplat till ens position i samhället och är därmed viktig för identiteten. Det kan vara svårt att efter ett yrkesaktivt liv tvingas tillbaka till skolbanken och livet som student och därmed återgå till en tidigare fas i livet och en annan samhällsposition (Ehn 2000).

5.2. Introduktion av nyanlända flyktingar

En av Integrationsverkets uppföljningar av hur introduktionsarbetet fungerar ute i kommunerna visar att det finns stora variationer mellan kommunerna när det gäller hur snabbt introduktionen kommer igång och hur många timmar per vecka deltagarna ägnar åt exempelvis SFI-undervisning. När det gäller ungefär hälften av alla kvinnor och en tredjedel av alla män som deltar i flyktingintroduktion finns det inget samarbete mellan kommunen och arbetsförmedlingen, trots att lagen säger att Arbetsförmedlingen ska vara med och samråda om introduktionsplanen. Också på detta område finns stora skillnader mellan kommunerna, och det verkar som att små och medelstora kommuner i allmänhet har mer samarbete med Arbetsförmedlingen än stora kommuner. Integrationsverket kan inte hitta någon skillnad mellan hög- och lågutbildade när det gäller individens chanser att få ett arbete efter introduktionen. Fler och fler av de nyanlända flyktingarna får enligt uppföljningen en lönelik ersättning som inte motsvarar normen för socialbidrag, även om de flesta fortfarande har ersättning enligt socialbidragsnormen (Integrationsverket 2005a).

I *Den aktive deltagaren* har man på uppdrag av Integrationsverket gjort en intervjuundersökning där man intervjuat flyktinghandläggare kring introduktionen av nyanlända invandrare. Ett centralt begrepp i undersökningen är delaktighet, då intervjumaterialet visar att tanken om den aktive deltagaren präglar introduktionsverksamheten. Flyktingarna i introduktionen förväntas vara aktiva och de professionella som intervjuats beskriver introduktionen som en form av hjälp till självhjälp. Tanken om en ömsesidighet mellan handläggare och klient framträder också under intervjuerna, samtidigt som man talar om att introduktionsdeltagarna ibland behöver motiveras när de saknar handlingskraft. Informanterna beskriver också dilemmat mellan att ge de nyanlända stöd och hjälp samtidigt som de inte får passiviseras. Informanterna i studien visar ett motstånd till beroendesituationer vilket visar sig i att de tycker att det är viktigt att koppla introduktionsersättningen till prestation, för att på så sätt stärka deltagarnas känsla av egenvärde och kompetens. Studien visar dessutom att informanterna ser det som att målet med introduktionen är att deltagarna efter avslutad introduktion ska ha förutsättningar för att leva ett liv i samhället på samma villkor som de människor som bott i Sverige sedan tidigare. Deltagarna uppmuntras att ha som mål att komma ut i arbetslivet, vilket leder till problem när det gäller de deltagare som är sjuka eller handikappade. Informanterna menar att hälsa är en förutsättning för att introduktionen ska fungera och att den arbetsinriktade introduktionen tenderar att marginalisera de grupper av nyanlända som inte har möjlighet att arbeta. Det är därför viktigt att genom samverkan med andra parter i samhället skapa flexibilitet för att kunna ta hänsyn till de individer som är i behov av rehabilitering. I studien poängteras också att det är viktigt att komma igång med introduktionen så snabbt som möjligt för att vägen till arbete ska gå snabbare (Integrationsverket 2006a).

I *Den aktive deltagaren* framgår också att informanterna upplever att stöd från politiker och ledning är en förutsättning för att kunna ha en fungerande introduktion för nyanlända. Även motstånd från övriga samhället, som till exempel arbetsgivare och bostadsförmedling, försvårar informanternas arbete med introduktionen. De framhåller att deras egna initiativ och kontakter med andra aktörer är viktiga för att introduktionsinsatserna ska gå att genomföra. Attityderna och inställningarna från de aktörer som introduktionshandläggarna förväntas samarbeta med är ett återkommande tema under intervjuerna i studien och de olika regler, synsätt och värderingar som aktörerna styrs av får konsekvenser för samarbetet. Samarbetet underlättas dock om de olika aktörerna har täta kontakter med varandra och om det finns ett ömsesidigt engagemang. Många av informanterna tror att en samlokalisering av ett utvalt antal samarbetsinstanser skulle kunna inverka positivt på introduktionsverksamheten då detta

underlättar arbetet rent praktiskt, men också kan påverka skapandet av samsyn och samverkan positivt (ibid.).

5.3. Skolans betydelse för introduktionen

I *Vid sidan av eller mitt i* har man på Myndigheten för skolutveckling skrivit om undervisningen för sent anlända elever i grund- och gymnasieskolan. Där tar man upp att kommunen är skyldig att upprätta en introduktionsplan och erbjuda introduktion för alla nyanlända barn som fått uppehållstillstånd av flykting- eller flyktingliknande skäl. Man menar dock att denna introduktion i många kommuner är detsamma som skolintrouktion då skolan ofta får ta ansvar för hela barnens introduktion trots att barnen kan ha andra behov som inte skolan ansvarar för. Man tar också upp att skolan sällan närvarar när de nyanlända barnens kommunala introduktionsplan skrivs trots att introduktionsplanen ofta handlar om skolgången. Man menar därför att det borde finnas en bättre samverkan mellan lokala myndigheter för att man på bästa sätt ska kunna möta barnens behov, då det i nuläget finns ett glapp mellan skolans inflytande på barnens introduktion och det ansvar som skolan tilldelas gällande introduktionen. Dessutom har det i studien framkommit att de ofta saknas kommunala mål och riktlinjer för organiseringen och undervisningen för sent anlända elever, och ansvaret för introduktionen i grundskolan läggs ofta direkt på skollädaarna.

De flesta nyanlända elever placeras i förberedelseklasser medan vissa kommuner slussar ut eleverna direkt i ordinarie klass. I vissa fall väljer man att genast integrera eleverna i ordinarie klass, medan man i andra fall tvingas att lägga ner förberedelseklasserna på grund av vikande elevunderlag eller av ekonomiska skäl. Det händer också oftare att yngre elever direktintegreras i ordinarie klass än äldre elever. När det gäller sent anlända elever i gymnasieskolan placeras de ofta till en början på introduktionskurser för invandare inom ramen för det individuella programmet, en så kallad IVIK-klass. Ibland är IVIK en integrerad del av gymnasieskolan medan man i vissa fall betraktar IVIK som en egen institution. Undervisningen på IVIK består av svenska eller svenska som andra språk samt matematik. Undervisning i andra ämnen förekommer sällan. Studien visar att det är sällsynt med individanpassad undervisning på IVIK då man ofta inte tar hänsyn till elevernas förkunskaper, behov och intressen. Även i grundskolan ser man möjligheterna till individualiserad undervisning som begränsade. Man menar därför att det är viktigt att knyta undervisningen till elevernas egna erfarenheter, kartlägga elevernas förkunskaper, intressen och behov och eventuellt nivågruppera eleverna utifrån deras förkunskaper och skolbakgrund. För övrigt tror man att kommunala mål och riktlinjer, uppföljning och utvärdering samt intresse och engagemang är framgångsfaktorer som gör att introduktionen för nyanlända elever i skolan fungerar. En tydlig ansvarsfördelning är också viktigt samt att det finns en fungerande samverkan mellan olika kommunala aktörer. Skolans samverkan med elevernas föräldrar är också viktigt då skolans insatser bör vara förankrade i ett samspel mellan elev, förälder och lärare.

I studien kommer man vidare fram till att undervisning i elevens modersmål på ett positivt sätt påverkar elevens identitetsutveckling, kunskapsinhämtning och förmåga att utveckla flerspråkighet. En av de viktigaste faktorerna för framgång i skolan är att eleverna får utveckla sitt tänkande och lärande på sitt modersmål, och kombinera detta med undervisning i svenska. Detta är viktigt då en parallell språkundervisning kan effektivisera språkinläringen i både modersmålet och andraspråket (Modigh, 2005).

5.4. Orsaker till bristande integration

Christer Lundh har i *Invandringen till Sverige* behandlat orsaker till bristande integration. Han ser bristande integration som något som handlar om skillnader i sysselsättning och inkomster mellan infödda och invandrare samt inbördes mellan olika invandrargrupper. Han menar att man inom den ekonomiskt inriktade invandringsforskningen är överens om att individens humankapital, deras vistelsetid i landet samt det nuvarande arbetsmarknadsläget har stor betydelse för integrationsförloppet. Många arbetsgivare kan känna sig osäkra på invandrades utbildningar från hemlandet och det kan också vara svårt att som invandare hänvisa till tidigare yrkeserfarenheter. Vistelsetiden i Sverige kan ses som ett mått på huruvida man har hunnit uppdatera sina kunskaper från hemlandet.

Dessa faktorer kan enligt Lundh dock inte förklara den bristande integrationen mellan invandrare och infödda på arbetsmarkanden och han har därför en hypotes om fyra andra faktorer som kan vara orsak till bristande integration. Den första faktorn är att invandrare saknar kunskaper i det svenska språket och andra "Sverigespecifika kunskaper". Han menar att det ofta är viktigt att behärska det svenska språket och att känna till svenska normer och koder för att kunna jobba och fungera i olika arbetssituationer. En annan faktor är enligt Lundh det nätverk som hjälper till att slussa ut invandraren på arbetsmarknaden. Asylsökande som kommer till Sverige får först vänta på beslut om uppehållstillstånd och blir först efter detta utslussade på arbetsmarkanden. Något som då kan underlätta flyktingarnas arbetsmarknadsintegration är ett väl fungerande lokalt nätverk mellan kommun, arbetsförmedling och näringsliv. En tredje faktor som kan ses som en orsak till den dåliga arbetsförankringen för utomeuropeiska invandrare är enligt Lundh att de är utsatta för etnisk diskriminering av arbetsgivare och andra infödda aktörer vilket innebär att individer på grund av sitt etniska ursprung utsätts för negativ särbehandling. Slutligen är den fjärde faktorn till flyktingars svaga arbetsmarknadsanknytning enligt Lundh utformningen av de svenska institutionerna. Han pekar här på institutionella arrangemang som motverkar invandrades möjligheter att få fast förankring på arbetsmarknaden. Han hänvisar till att man inom ekonomisk forskning kommit fram till att det svenska skatte- och bidragssystemen ger upphov till tröskeleffekter som försvårar för personer med svag arbetsmarknadsanknytning att övergå från bidrag till arbete (Lundh, 2005).

6. Flyktingmottagning

6.1. Nationella riktlinjer och lagstiftning

Enligt *förordningen (1990:927) om statlig ersättning för flyktingmottagande* har kommuner som tagit emot flyktingar rätt till en schablonersättning för varje mottagen flykting. Kommunen ska också för att erhålla denna ersättning genomföra ett introduktionsprogram för flyktingarna utifrån en skriftlig introduktionsplan som fastställs i samråd med varje enskild flykting (Riksdagen 1990:927).

Integrationsverket beskriver flyktingintroduktion som den tidsperiod under vilken nyanlända kvinnor, män, flickor och pojkar får individuellt anpassat stöd för att öka sina möjligheter för att få en egen försörjning och bli delaktiga i samhällslivet. Samhällets stöd under de nyanländas första tid i Sverige ska stärka individens självbestämmande, egenvärde, egen aktivitet, problemlösande, delaktighet och ansvar. Målet med de nyanländas introduktion är enligt Integrationsverket att samhällets insatser för nyanlända under deras första tid i Sverige ska ge dem förutsättningar till egen försörjning, utbildning och delaktighet i samhället. När behovet av det individuellt anpassade stödet har upphört ska individen själva kunna ta del av och bidra till det svenska samhället. För detta krävs kunskaper i det svenska språket, om det svenska samhället och om det svenska arbetslivet (Integrationsverket, 2006b).

Varje individ ska ha en individuell introduktionsplan utifrån hans eller hennes egna behov och förutsättningar. Planeringen av introduktionsplanen ska samordnas av kommunen och ska ske tillsammans med den enskilde och andra inblandade aktörer. När introduktionen är klar finns det vissa delmål som ska vara uppfyllda. Individen ska ha fått sin utbildning och sin yrkeskompetens värderad på ett sådant sätt att den kan användas när det kommande yrkeslivet planeras. I de fall där nyanlända saknar utbildning motsvarande svensk grundskola ska de ha påbörjat en kompletterande utbildning eller sysselsättning utifrån sina egna förutsättningar. De som deltagit i introduktionen ska också ha fått kontakt med och förutsättningar för att kunna delta i svenskt arbets- och föreningsliv och fått kunskaper om det svenska samhället och svenskt arbetsliv. De ska också ha fått sådana kunskaper i svenska att de kan använda det svenska språket i både vardagsliv och yrkesliv. De ska dessutom ha kunskap om det svenska samhällets grundläggande demokratiska värderingar och som förälder ska man också ha fått kunskap om svenskt utbildningsväsen (ibid.).

När det gäller barn och ungdom 0-18 år och deras introduktion är huvudmålet att alla barns och ungas uppväxtvillkor är uppmärksammade och att deras förutsättningar för ett gott liv i Sverige är så gynnsamt som möjligt. En individuell introduktionsplan ska skrivas utifrån varje barns och ungdoms egna behov och förutsättningar, och i denna ska skolans individuella utvecklingsplan inkluderas. Planeringen ska utformas i nära samarbete med föräldrarna och ska även innehålla en möjlighet till en aktiv och utvecklande fritid. Gällande skolan ska barn och ungdomar ha individuella utvecklingsplaner som utgår från deras tidigare bakgrund och levnadsvillkor. Barnet ska också genom skolan ges tillgång till sitt modersmål. Dessutom ska skolan motverka utanförskap för barnen och ungdomarna i skolan och stödja vänskapsrelationer samt introducera dem i svenskt samhällsliv genom att samverka med fritidsverksamheter, kulturinstitutioner och organisationer (ibid.).

Det är kommunen som är ansvarig för introduktionen och individen har också ett eget ansvar. Kommunen samordnar insatserna kring introduktionen tillsammans med andra aktörer, såsom exempelvis Arbetsförmedling, näringsliv, utbildningsordnare, landsting och frivilligorganisationer. Arbetsförmedlingen är ansvarig för att ge individuell rådgivning och

vid behov erbjuda arbetsmarknadspolitiska insatser. Kommunen ska erbjuda arbetsplatsförlagd praktik som ett alternativ och i samverkan med andra aktörer erbjuda arbetsmarknadspraktik. Valet av innehåll, pedagogik och metodik i svenskundervisningen ska styras av individens behov och förutsättningar och de som har svårt att lära sig svenska genom teoretiska språkstudier ska erbjudas alternativa möjligheter att lära sig språket (ibid.).

Alla flyktingar skall erbjudas introduktion och det rekommenderas att introduktionens mål också ska omfatta övriga nyanlända som inte är flyktingar. Enligt *lagen (1992:1068) om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar* har kommunen möjlighet att erbjuda introduktionsersättning till deltagare i flyktingintroduktion. Det är den enskilda kommunen som till stor del beslutar om ersättningens storlek och utformning (Riksdagen 1992:1068). Introduktionsperiodens längd varierar beroende på vilka insatser som krävs för att individen ska nå de individuella målen som satts upp, men kommunen kan få statlig ersättning för flyktingmottagandet under högst 24 kalendermånader (Riksdagen 1990:927). Kommunen och andra inblandade aktörer ska regelbundet följa upp introduktionsinsatserna i samverkan med individen som genomgår introduktionen (Integrationsverket, 2006b).

6.2. Flyktingmottagningen i Essunga kommun

Hösten 2006 startade en flyktingintroduktion i Essunga kommun efter att kommunen tecknat ett avtal med integrationsverket om mottagning av flyktingar. (Numera är det Migrationsverket som har avtal med kommunerna, sedan integrationsverket avvecklades den 30 juni 2007.) Under 2006 flyttade 28 flyktingar med uppehållstillstånd till Nossebro och enligt överenskommelsen ska kommunen ta emot ytterligare 30 personer under 2007 (Länsstyrelsen i Västra Götalands län). Nyligen beslutades det att kommunen kommer att ta emot ungefär 15 nya flyktingar per år också under åren 2008 och 2009. Man har anställt en flyktingsamordnare på heltid som arbetar i de lokaler som man kallar för Introduktionscenter. Förutom flyktingsamordnaren arbetar även en plusjobbare på halvtid på Introduktionscenter, som organisatoriskt ligger under socialtjänsten med IFO-chefen som närmaste chef. Det finns två lärare som arbetar med SFI-undervisningen i kommunen. Deras chef är också rektor över grundskolan, gymnasiet och övriga delar av komvux.

På grund av olika orsaker, som exempelvis hur tillgången på bostäder ser ut i kommunen, har man fram till skrivande stund enbart tagit emot familjer med barn i olika åldrar. De nyinflyttade flyktingarna kommer från områden kring mellanöstern, forna Jugoslavien samt forna Sovjetunionen. Introduktionsarbete är något nytt för Essunga kommun och det är också något nytt för de inblandade professionella, då ingen av dem har arbetat specifikt med flyktingmottagning förut. Introduktionsarbetet med de som bott i kommunen längst har endast pågått i ett år. Tillsammans med flyktingarna som kommer till kommunen upprättas individuella introduktionsplaner som på sikt ska leda till att målet med egen försörjning och delaktighet i samhället ska uppnås. Introduktionsdeltagarna får en närvarobaserad introduktionsersättning mot att de följer de individuella introduktionsplanerna. I Essunga kommun har man utformat introduktionsersättningen på ett lönelikt vis, vilket innebär att man får ersättning utifrån sin närvaro, med samma avdrag för till exempel sjukfrånvaro och vård av barn som en vanlig lön. Detta är ett alternativ till att få introduktionsersättning i nivå med socialbidragsnormen. Kommunen anordnar också olika aktiviteter för de nyanlända, såsom matlagning, simning och sömnad.

Man har i kommunen genomfört en mindre uppföljning av det egna introduktionsarbetet. Av denna framgår att de nyanlända flyktingarna inom ramarna för introduktionen har ägnat sig åt svenskundervisning, praktik, datorkurs, friskvård, körkortsteorikurs och en kurs i

samhällskunskap. Barnen går i grundskola, IVIK-program på gymnasieskola eller på förskola. Skolorna har kommit igång relativt snabbt för både barnen och de vuxna. Samtliga nyanlända bor i centralorten Nossebro och många bor i ett bostadsområde där utanförskapet är stort eller i lägenheter där hyrorna är höga, eftersom det är där det har funnits lediga lägenheter att tillgå.

Som vi beskrivit ovan ligger Introduktionscenter organisatoriskt under Individ- och Familjeomsorgen, men inom kommunen arbetar man för att Introduktionscenter inte ska förknippas med socialtjänsten. Man har till exempel egna lokaler i en annan del av samhället och flyktingsamordnaren arbetar relativt fritt från övriga delar av Individ- och Familjeomsorgen.

7. Resultat av intervjuerna med flyktingarna

I detta kapitel sammanfattar och sammanställer vi den information vi har fått av de flyktingar vi intervjuade, här kallade informanter. Kapitlet är uppdelat efter de områden som vi utgått från i våra frågeställningar. Vi har försökt framställa resultatet av intervjuerna med flyktingarna så fritt från tolkningar som möjligt, för att i analyskapitlet återkomma till de teman som vi tar upp här. De teman vi tar upp illustrerar vi med citat ur intervjuerna. Ingen av informanterna behärskade svenska till fullo och vi har därför valt att ibland rätta till språket i citaten. Det vi har ändrat har varit saker som uppenbara grammatiska fel, eller andra uppenbara språkliga misstag och vissa uttryck som personerna använder ofta har tagits bort. När vi har skrivit ut citaten har vi ibland hoppat över delar för att göra citatet mer begripligt. Dessa stycken har vi markerat med //...//.

7.1. Boende

De flesta informanter är relativt nöjda med sina boenden. En informant är mycket missnöjd och tycker att hennes lägenhet är smutsig, gammal och för liten. Hon känner att bostadsområdet är isolerat från resten av samhället.

”Och här är byggnaderna isolerade från resten av Nossebro. Du är isolerad och du har inget annat än skogen runt omkring dig.”

En annan informant som bor i samma område säger sig dock vara nöjd med sitt boende. Andra synpunkter som har kommit fram är att en familj tycker att deras hyra är för hög. Även storleken på lägenheterna uppkommer i ett par fall under intervjuerna som ett problem. I övrigt uppger informanterna att de är nöjda med sina boenden.

Upplevelserna av att leva i själva orten Nossebro är blandade. Samtliga informanter upplever att barnen trivs i samhället och många av dem uttrycker flera gånger under intervjuerna att det är mycket viktigt för dem att barnen trivs. Barnen kan även i vissa fall vara en orsak till att man bor kvar.

”//...// jag är bara glad för mina barns skull... för att jag ser att de är glada. Ibland när jag pratar med dem: vad säger ni om att flytta? De svarar - snälla mamma, alla tycker om oss här. Skolan är väldigt bra för oss. Och då säger jag ok... det är för deras skull inte för min...Livet är för dem, inte för mig.”

Dock har det framkommit att man tycker att utbudet av nöjen för tonåringar är för litet i Nossebro. Flera familjer uppskattar lugnet i Nossebro. Ett par informanter säger att de vill bo i ett relativt litet samhälle, men helst i ett samhälle som är lite större än Nossebro. Vissa informanter upplever också att det kan bli lite för lugnt då många av dem bott i stora städer i sina hemländer och det har då blivit en stor förändring att komma till ett så litet samhälle som Nossebro.

”...Plötsligt lever du i ett lugn, ett djupt, djupt lugn, och gör ingenting; bara sitter här och studerar, och jag vet inte...kanske... den dåliga situationen i vårt hemland tvingade oss att förändra våra liv. Och att förändra sitt liv för människor i min ålder och kanske äldre än mig – det är svårt. För mig är det svårt.”

De flesta uppger att de har blivit bra bemötta av svenskar i Nossebro och att Nossebroborna är snälla och hjälpsamma. Det finns dock en frustration över att det kan vara svårt att få kontakt med invånarna.

Åsikter om att det saknas en hel del i Nossebro vad gäller affärer och service har kommit fram under intervjuerna. Samtliga familjer storhandlar mat i andra städer, främst i Trollhättan. Man anser inte att de affärer som finns i Nossebro har ett tillräckligt stort utbud då man vill kunna köpa halal-slaktat kött och andra produkter från arabiska affärer. Både de som är beroende av vård på sjukhus och de informanter som studerar svenska på annan nivå än SFI måste ta sig till annan ort med buss. De informanter som är beroende av kollektivtrafiken anser att Nossebro har mycket dåliga kommunikationer, vilket försvårar deras vardag. Det är långa väntetider och långa restider och det går bussar alldeles för sällan. Detta gör att de får mycket lite tid över till annat och de långa restiderna gör dem trötta och åksjuka:

”När du åker varje dag, upp och ner och vänster och höger varje dag, när du kommer fram snurrar det i huvudet. Och när du åker tillbaka är det samma sak, så varje dag när vi kommer hem mår vi dåligt.”

Flera informanter har eller håller på att ta körkort. De uttrycker att det underlättar i ett litet samhälle som Nossebro att ha körkort, eftersom man då kan ta sig till andra orter utan att vara beroende av kollektivtrafiken. Ett par av informanterna menar att de inte kan åka till andra orter utanför Nossebro så ofta och på det sätt som de skulle vilja på grund av sin ekonomi:

”Att åka med bil och så... det är jättedyrt med parkeringsplats och jättedyrt med bensin.”

De som har möjlighet att ta bilen när de vill åka någonstans tycker att det är mycket positivt och en nödvändighet för dem. Samtidigt tycker flera av dem att det är för dyrt för att de ska kunna använda bilen i den utsträckning de önskar.

7.2. Sysselsättning

Samtliga informanter har studerat SFI under någon period. I nuläget studerar ett par av informanterna SFI i Nossebro. De som inte läser SFI i dagsläget läser andra svenskakurser och/eller gör praktik. Ett par av informanterna uppger att de inte kommer att ha mycket nytta av den sysselsättning de för tillfället ägnar sig åt inom ramen för introduktionsprogrammet, men gör det ändå i väntan på att kunna påbörja någon annan sysselsättning som de är mer motiverade till. De uttrycker att de tycker att det är bättre än att bara sitta hemma utan att ha något att göra.

”Det är OK för mig att börja med att läsa till detta yrke, men senare kommer jag att byta yrke. Det är bättre än att stanna hemma.”

De flesta informanter vill börja arbeta så fort som möjligt. I en familj har den ena föräldern ett arbete på sin före detta praktikplats, inom samma arbetsområde som hon arbetade med innan hon flyttade till Sverige. Informanterna är överens om att man ska nå målet med sysselsättning så snabbt som möjligt, men det verkar ändå finnas en frustration över att vägen är för lång, och man vill att det ska gå snabbare:

”Introduktionssystemet är bra ... men jag ska säga en sak ... att de ska komma fortare igång med sitt arbete”

”Jag tycker om mitt yrke ... arbetstiden är jättesnabb. Du kan i mitt yrke inte bara vara lugn och sitta efter jobbet. //...// Jag jobbade och jobbade. Tiden gick fort. Nu kommer du till Sverige, men i Sverige bara väntar du...”

Samtliga informanter har ett mål som de strävar mot vad gäller sin sysselsättning; det kan till exempel vara att studera nödvändiga kurser för att kunna fortsätta arbeta inom sitt yrkesområde, studera till ett helt nytt yrke, eller en eventuell sjukskrivning. Arbetsförmedlingen har ibland vissa krav på att invandrare som söker deras tjänster ska ha studerat vissa kurser i till exempel SFI. Det har under intervjuerna framkommit att detta ibland upplevs som ett hinder för flyktingarna att nå sina mål gällande utbildning och arbete. En informant uttrycker missnöje över att Arbetsförmedlingen kräver intyg på vilka kurser i svenska man har genomgått innan de kan hjälpa till, eftersom hon menar att ett papper inte säger mycket om hur bra svenska man egentligen kan.

”Men de (Arbetsförmedlingen) behöver ett papper som säger att du har studerat alla grader (av SFI). Bara det. Det spelar ingen roll om du kan prata eller inte.”

Flera av informanterna ser positivt på sina möjligheter att få ett arbete när de är klara med sina utbildningar. Några av dem har varit i kontakt med Arbetsförmedlingen för att till exempel värdera sina utbildningar och för att få reda på vad som krävs för att kunna fortsätta arbeta inom sina yrken.

Många av de flyktingar vi intervjuat har universitetsutbildning eller motsvarande och dessutom flera års yrkeserfarenhet från hemlandet. Det är trots det inte lätt att komma igång och kunna arbeta inom sitt yrkesområde i Sverige. För yrken som kräver legitimation ska utbildningen bedömas av olika instanser. Man måste studera flera kurser i svenska och eventuellt också kurser inom yrket. Flera av informanterna uttrycker att de tycker att det går för långsamt och att de önskar att denna väg ska gå snabbare. En informant menar att hon har läst för många korta, utspridda kurser och att hon önskar att hon istället kunnat läsa in sin kompletterande utbildning snabbare:

”Jag tror att efter SFI förstår du – du kan läsa, du kan skriva. Efter den måste du göra en lång kurs, ett bra program, som du kan göra från början till slut. Sen ska du klara det och sen ska du jobba. //...// Det är bättre med en lång och stor kurs...”

7.3. Ekonomi

De flesta informanter upplever att deras ekonomi begränsar dem i deras vardag och de känner sig tvungna att spara pengar och planera sina inköp.

“När du har begränsad lön kan du inte att köpa allt du vill ha. Du måste planera kanske varje månad för något. Och vi gör det. Tills jag har ett jobb, och sedan blir det bättre.”

De uppger exempelvis att de känner sig tvingade att spara in på saker som fritidsintressen, glasögon och tandvård. En informant tycker det kan vara bättre att få ersättning i nivå med socialbidragsnormen som hon har tidigare erfarenhet av, eftersom man då kan få extra pengar till saker som glasögon och tandvård via introduktionsersättningen.

”Jag räknar bara dagarna – när ska jag börja jobba? För att kunna laga mina tänder. Nu har jag inga pengar att laga tänderna med ... När jag har lön kan jag fixa det själv, men våra inkomster räcker inte.”

Ett par informanter säger att en stor del av inkomsten går åt till barnens kläder och fritidsintressen, eftersom barnen är i den ålder då det är viktigt för dem med sådana saker. Endast en informant uppger att familjens inkomst räcker till bra, och det är också den familj där den ena föräldern har ett arbete.

7.4. Skola/barnomsorg

I en av familjerna går barnen på förskola och de uppger att barnen verkar trivas bra och att de kommit in i barngruppen på ett bra sätt. I övriga familjer går barnen i grundskolan i Nossebro. Föräldrarna är nöjda med denna skola och menar att barnen trivs bra. Flera av föräldrarna säger att de blivit mottagna av skolan på samma sätt som andra familjer och att de inte ser någon skillnad mot svenska familjer angående detta, vilket de är nöjda med. De tycker också att barnen genom skolan har lärt sig bra svenska och att de har kommit in bra i sina klasser och på skolan.

”Barnen är väldigt, väldigt nöjda (med skolan). De är väldigt intresserade. Jag såg det själv, de är väldigt nöjda. De gillar sina lärare väldigt mycket.”

”Hon (läraren) tycker att barnen är väldigt bra i matematik, i engelska, och hon säger att de är bättre än de svenska eleverna. Och hon säger att deras svenska är väldigt bra. Deras lärare sa att de vill lära sig mer och mer.”

En informant har barn som går i gymnasiet på en annan ort, i en IVIK-klass med andra utlandsfödda ungdomar. Hon anser inte att de barnen har lärt sig lika bra svenska som de av hennes barn som går i grundskolan och hon är mycket missnöjd med undervisningen i gymnasieskolan. Hon är negativ till att ungdomarna inte får undervisning i samma ämnen som andra elever och menar att barnens språkinläring påverkas negativt av att gå i IVIK-klasser då de inte får öva på att tala svenska i samma utsträckning som de barn som går i klasser men svenskspråkiga barn.

”Och den här IVIK-klassen är väldigt dålig och vi har pratat så många gånger med flyktingsamordnaren och med skolans rektor för att lösa problemet. För jag vet att mina barn – när de inte tar kontakt med andra... speciellt språk...du tar det inte från undervisningen, du tar det från landets invånare. //...// Så de pratar sitt hemspråk till slut. Så de förbättrar sig i matte och engelska men de förbättrar sig inte i svenska.”

En annan informant berättar att hennes barn vid skolstarten blev placerade en årskurs under de jämnåriga kamraterna, vilket familjen är missnöjd med. De arbetar för att barnen ska få byta klass till samma årskurs som andra, jämnåriga elever, för att de ska kunna umgås med jämnåriga vänner.

Ett par informanter uttrycker att de har blivit bemötta ”som alla andra” av skolan. De menar att de problem som de eventuellt har med skolan finns överallt och att det inte beror på att de är invandrare. En informant berättar att rasistiska skällsord från andra elever har förekommit på skolan vid något enstaka tillfälle. Hon säger också att hon tycker att det är viktigt att skolan informerar elever och lärare innan barn med annat ursprung ska börja på skolan, för att undvika sådant. Det har också framkommit att en del föräldrar upplever det som ett problem att de inte kan hjälpa sina barn med läxorna då barnen kan bättre svenska än föräldrarna.

”Det finns ett problem med språket. De är duktigare än vi, och vi kan inte kontrollera”

Dessa föräldrar tycker dock inte att barnen behöver hjälp från annat håll med läxorna då de menar att barnen klarar det själva. En synpunkt som har tagits upp är att det inte finns möjlighet till hemspråksundervisning för barnen i skolan. Föräldrarna upplever detta som negativt då de menar att barnen har rätt till hemspråksundervisning. Informanterna tycker att kontakten med skolan fungerar bra, men att det ibland finns språkliga hinder i kontakten mellan föräldrar och skolpersonalen.

”Ibland vill jag säga någonting speciellt, men när jag kommer till läraren minns jag inte, det är jättesvårt”

7.5. Fritid/socialt nätverk

Det framkom under intervjuerna att flera av de vuxna ägnar sig åt olika sporter på fritiden, såsom exempelvis fotboll, pingis, fitness och simning. De flesta har tagit kontakt med sportklubbarna själva, men det har också ibland fått hjälp med detta av dem som arbetar med flyktingintroduktionen. En del av de vuxna har deltagit i Introduktionscenters aktiviteter, men då bara på enstaka aktiviteter. Flera av informanterna nämnde att de inte hade möjlighet att delta i vissa aktiviteter på grund av att barn, hemarbete och studier upptog mycket av deras tid.

Även barnen i familjerna sysslar med olika aktiviteter på fritiden, såsom exempelvis fotboll, handboll, dans och skateboard. Flera föräldrar i studien ser positivt på att barnen har en aktiv fritid. I några fall har barnen kommit i kontakt med sportföreningar via skolan och i vissa fall vet inte föräldrarna hur barnen kommit i kontakt med sina fritidsintressen. Även när det gäller barnen är tid och pengar i flera fall hinder för att de ska kunna utöva fritidsaktiviteter i den utsträckning de vill, enligt föräldrarna. En informant menar att de barn som går i IVIK-klass på en annan ort spenderar ganska lite tid i Nossebro under vardagarna, vilket enligt henne minskar möjligheten för dem att ägna sig åt fritidsintressen och få vänner på orten.

”Tiden här i Sverige är väldigt begränsad. Speciellt för mina barn för de kommer hem halv sex, så de har inte så mycket tid... de har inte mycket tid till att träffa andra”

Flera av informanterna tycker att det är viktigt att umgås med svenska vänner för att lära sig det svenska språket och bli delaktiga i samhället.

”Ja, att komma med. Och förstå, hur de tänker och så. Det är... Vi bor i Sverige, vi måste ta kontakter med svenskar. //...//Därför behöver vi prata med svenskar. //...// Vi kommer från ett annat land och allt är nytt och så. Jag tror det är viktigt.”

Många av informanterna upplever dock att det är svårt att få kontakt med svenskar. En del säger att de sedan tidigare i sina hemländer är vana vid att ha god kontakt med sina grannar, men att det i Nossebro är svårare att få kontakt med sina grannar på samma sätt. Flera av dem har också haft svenska vänner i andra svenska städer som de tidigare bott i, men tycker att det är svårare att skapa kontakt med svenskar i Nossebro.

”Jag förstår mig inte på människorna här, svenskarna, de är svåra att förstå. De är rädda. //...// Svenskarna pratar inte med oss.”

Trots att informanterna tycker det är svårt att få någon närmare kontakt och vänskap med svenskar i Nossebro uttrycker de flesta ändå att de har blivit trevligt bemötta av invånarna på orten.

”Det är människor som är väldigt trevliga//...//När jag först kom hit... och jag och mina barn var ute för att se stället, när var ute och gick sa människorna ”hej hej”, de log. Mina barn sa: Åh mamma nu möter vi människor som säger hej och ler!”

En av informanterna säger att hon är vän med en svensk granne och några av de andra har enstaka svenska bekanta, men en majoritet av dem önskar få fler svenska vänner. Många umgås på fritiden med andra familjer som är med i flyktingintroduktionen. En informant nämner också att hon ser fram emot att de ska komma fler flyktingar till Nossebro.

Bland barnen har de flesta svenska kompisar som de fått via skolan och många av dem umgås mycket med dessa vänner även på fritiden, vilket föräldrarna är glada över.

”Ja... de trivs bra här. De har många vänner. Som kommer hit nästan varje dag. De sover här med kompisar. Därför tror vi att de trivs jättebra.

En del av barnen umgås också med barn i andra familjer som är med i flyktingintroduktionen. Några av informanterna poängterade att det är viktigt att barnen har svenska kompisar för att de lättare ska lära sig tala bra svenska och komma in i det svenska samhället. Flera av föräldrarna berättar om hur viktigt de tycker att det är att barnen lär sig det svenska språket, detta för att de ska kunna komma in i samhället. En förälder berättar att hon uppmanat sina barn att umgås med svenska vänner för att de på så sätt ska lära sig bättre svenska.

”Jag gjorde det för att hjälpa mina barn att lära sig svenska snabbt... Jag sa snälla, prata inte bara med andra invandare, om ni bara pratar med andra invandare kommer ni inte att lära er någon svenska.”

7.6. Samhällskontakter

På vår fråga om hur olika samhällskontakter som till exempel kontakten med myndigheter fungerar, uppger ingen av de intervjuade flyktingarna att de har några direkta problem. Samhällskontakterna har enligt informanterna successivt fungerat bättre ju mer svenska de lärt sig och ju mer kunskap de fått om det svenska samhället. I det fall man saknar dessa kunskaper blir man mer osäker i kontakten med myndigheter och behöver då mer hjälp med detta från Introduktionscenter.

”Ja, för jag är en främling här. Jag vet inte reglerna, jag vet inte....Kanske gör jag något fel...De hjälper mig att göra rätt.”

Informanterna har till en början behövt hjälp från Introduktionscenter med dessa kontakter och uppger att de då har fått den hjälp som de behövt. De flesta säger att de behövt mer hjälp i början av introduktionen än längre fram, medan en del fortfarande får hjälp i kontakten med olika samhällstjänster.

7.7. Sammanfattning av introduktionen

Samtliga informanter uttrycker att de är nöjda med Introduktionscenter och introduktionsarbetet i Nossebro. En synpunkt som framkommit om själva introduktionsarbetet handlar om att man önskar att man skulle ha kommit igång med introduktionsarbetet snabbare så att man kan ta sig snabbare mot målen i introduktionsplanen. Den frustration som finns handlar främst om andra samhällsinstitutioner och myndigheter, som gymnasieskolan på annan ort och Arbetsförmedlingen. Samtliga informanter uttrycker att de tycker att de som arbetar

med introduktionen är hjälpsamma och duktiga. De tycker att de har fått den hjälp de behöver genom introduktionen och uttrycker en tacksamhet över den hjälp de fått.

”Ibland tänker jag för mig själv att jag skulle flytta till ett ställe som liknar det ställe jag bodde på förut. Ibland... men jag tänker för mig själv, skulle jag hitta samma slags människor där som hjälper mig, som gör allt för mig?”

Det verkar vara viktigt för informanterna att klara sig själva så snart som möjligt. Man är medveten om att man inte kan göra sig för beroende av de professionella och att introduktionen inte kommer att vara hur länge som helst. Ett par av informanterna uttrycker att de strävar efter att klara sig utan hjälp från Introduktionscenter i så stor utsträckning som möjligt, då de efter introduktionens slut måste vara självständiga.

”Nu försöker vi klara oss själva. När vi kom hit sprang vi alltid till flyktingsamordnaren och frågade 'vad ska vi göra, vad ska vi göra' och hon hjälpte oss. Nu försöker vi klara oss själva om det är något problem ... introduktionen är bara två år. Vad ska vi göra sen, gå till flyktingsamordnaren? Vi måste klara oss själva.”

Ett par av introduktionsdeltagarna berättar att de har märkt av en förbättring i sina språkkunskaper efter att de har studerat kurser i svenska, antingen SFI i Nossebro eller andra kurser. En informant menar att det tar lång tid att lära sig att behärska det svenska språket.

”Jag lär mig språk väldigt snabbt, men jag behöver fortfarande mer. Mer och mer. Jag kommer inte att lära mig så snabbt, kanske om ungefär tre år kommer jag att behärska det, men inte nu.”

Ingen av föräldrarna till barn i förskole- och grundskoleåldern tycker att barnen har några problem med språket. Tvärtom anser samtliga av dessa föräldrar att barnen kan svenska mycket bra, bland annat tack vare att de pratar med svenska vänner i skolan.

När det gäller frågan om flyktingarna känner sig delaktiga i samhället Nossebro har det varit svårt att få fram något konkret svar, men vi kan ändå dra vissa slutsatser av det som framkommit under intervjuerna. Ett par av informanterna säger sig bli bemötta precis som andra i kontakten med skolan och sjukvården, utan att särbehandlas för att de är invandrare. Många av familjemedlemmarna utövar sporter inom idrottsföreningarna, vilket tyder på att man tar en plats i samhället. Det upplevs dock vara svårt att få kontakt med andra invånare i Nossebro, vilket kan göra att det svårare att bli en del av samhället. Samtliga informanter upplever att deras barn som går i Nossebro skola har många kamrater och trivs bra, vilket är ett tecken på att de är delaktiga i samhället i Nossebro. De flesta informanter menar att det är viktigt att behärska det svenska språket, både för dem själva och för barnen, då de ser det som viktigt för att bli delaktig i samhället.

8. Resultat av intervjuerna med de professionella

Nedan sammanfattas resultatet av intervjuerna med flyktingsamordnaren, SFI-läraren och rektorn, här omnämnda som informanter, som alla på olika sätt arbetar med introduktionen av flyktingar i Essunga kommun. Också detta avsnitt har vi strävat efter att skriva fritt från tolkningar och vi återkommer till en analys av resultatet senare i uppsatsen. Då de frågor vi ställde till de professionella rörde delvis andra saker än frågorna till flyktingarna, har vi valt att dela in detta kapitel efter andra rubriker än det föregående. De teman som vi ser som viktigast i intervjuerna med de professionella har vi sammanfattat under rubrikerna *Utformningen av introduktionen, Samarbete, Integration och rasism, SFI och Skola*. Detta kapitel har vi i likhet med kapitel 7 illustrerat med citat som vi har behandlat på samma vis som i föregående kapitel.

8.1. Utformningen av introduktionen

Några av informanterna anser att det behövs mer resurser till arbetet med introduktionen av flyktingarna. Flyktingsamordnaren påpekar att det blir väldigt sårbart när bara en person arbetar på Introduktionscenter och att kvaliteten på arbetet skulle bli bättre med mer personal. SFI-läraren tycker att kvaliteten på SFI-undervisningen skulle gynnas av en större personalstyrka. Hon menar att undervisningen skulle bli bättre om man kunde undervisa i mindre grupper.

Kommunen har ett lönelikt ersättningssystem och samtliga informanter pekar på de positiva sidorna med en närvarobaserad introduktionsersättning, då de tror att detta ger en bättre närvaro och gör introduktionen mer arbetslik. En av de professionella tror också att samhällets mottagande av flyktingarna har underlättats av att kommunen har ett närvarobaserat ersättningssystem istället för att flyktingarna får socialbidrag.

”Essunga kommun bestämde sig från första början att de får inte bli socialbidragstagare, utan de får en introduktionslön //...// en form av prestationslön, arbeta och du får pengar, annars får du inga”

Några av de professionella vill enligt samma linje ändra på SFI-undervisningen inom introduktionen så att den pågår också under sommarlov och andra skolledigheter. De menar att den då skulle bli mer arbetslik och att det kan underlätta integrationen eftersom man då på ett vis arbetar på samma villkor som andra arbetstagare. Dessutom skulle det bli effektivare om man har undervisning året runt och flyktingarna skulle då lära sig svenska på kortare tid.

”Det blir mer en arbetsintroduktion, för det är inte så många vuxna som är vana vid att ha sommarlov, påsklov och jullov, oktoberlov och... Det passar bättre för att man sparar tid när man kan hålla på hela tiden, det är effektivare. //...// eftersom vi har ett närvarobaserat introduktionsersättningssystem så är det bra att skolas in på den vägen direkt, att inte ha lov. Vuxna människor har inte lov.”

Flyktingsamordnaren uppger att hon har skrivit introduktionsplaner tillsammans med samtliga vuxna nyanlända och att dessa följs upp efter ett år. När det gäller barnen har inte alla en egen introduktionsplan ännu, utan skolan står för en stor del av introduktionen.

Flyktingsamordnaren och SFI-läraren pekar på att flyktingarna oftast behöver mer hjälp av dem i början av introduktionen och nämner som ett exempel att de kan behöva hjälp med papper som kommer på posten.

”Många papper och brev som kommer vill ju personen ha förklaringar på och som undrar varför. Och ibland vet man inte varför det har kommit ett papper och då får man ringa och kolla upp varför detta papper har kommit och i vilket samband har det hänt och mycket sånt att reda ut.”

Under intervjuerna med de professionella framkommer det också att de märker att flyktingarna blir mer och mer självständiga ju längre tid av introduktionen som har gått.. De menar att det är viktigt att de blir det, eftersom de efter introduktionen måste klara sig på egen hand.

”Jag körde alltid med det i början för att få dem att förstå så brukade jag säga så här: 'ja efter två år, vem står där då och hjälper er' //...// och det är vad jag själv får till svar idag när jag funderar på om de behöver hjälp med något: 'du kommer inte finnas där och stå bredvid mig om två år, så det här måste jag sköta själv'”

8.2. Samarbete

Samarbetet mellan Introduktionscenter, SFI och skola fungerar bra enligt informanterna och de har regelbundna möten där de diskuterar flyktingintroduktionen. En av de professionella menar dock att det ibland kan innebära problem att de tillhör olika yrkesgrupper och därför inte har samma referensramar, då detta kan leda till missförstånd. Informanterna nämner också en del svårigheter i samarbetet med Arbetsförmedlingen och att de skulle vilja ha haft med Arbetsförmedlingen mer i arbetet med introduktionen. En åsikt som framkommit är att en konsekvens av detta kan vara att systemet blir trögare eftersom Arbetsförmedlingen har vissa formella regler som de inte frångår. Informanterna ser dock positivt på det framtida samarbetet med Arbetsförmedlingen, då man nu har startat upp en ny form av samarbete.

”Så det ligger ju i bådas (Arbetsförmedlingens och kommunens) intresse att vi jobbar tillsammans så målinriktat som möjligt med de vuxna under de här första åren. Så man kan få ut människor till en yrkesinriktad SFI, till exempel sjukvårdssvenska, så är ju det mycket vunnet för dem”

Det framkommer också att det finns en del problem med att ordna praktikplatser åt flyktingarna. Orsaker till detta som nämns under intervjuerna är att det kan bero på att det inte finns tillräckligt med praktikplatser i kommunen eller att de professionellas tid inte räcker till detta. Man efterlyser också ett bättre samarbete med näringslivet och föreningslivet i Nossebro. Det tas upp att tidsbrist kan vara ett hinder för ett utökat samarbete med dessa.

8.3. Integration och rasism

Ett par av informanterna säger sig ha märkt av vissa rasistiska tendenser i samhället, men inga direkta påhopp. En av de professionella säger att hon är förvånad över att integrationen av flyktingarna i samhället har fungerat så bra som den har gjort och att det lilla samhället Nossebro har varit så öppet och låtit flyktingarna komma in.

“De (Nossebroborna) köper väldigt gärna deras (flyktingarnas) sätt, deras kultur. De är ju sådana här att är de ute och går i Nossebro så 'hej hej' och så här. Stannar gärna och pratar och det är ju tämligen osvenskt. Folk du aldrig har sett förut och så här. Och de har alltså Nossebroborna köpt, och det gör ju att de känner sig involverade på ett helt annat sätt.”

Hon påpekar att det självklart finns vissa svårigheter att komma in i samhället men att detta inte behöver ha att göra med att de är invandrare utan på att de är nya på en liten ort, vilket alltid innebär ett visst utanförskap.

”Om du kommer utifrån så har du alltid ett utanförskap, Kommer du till en sådan här liten ort så spelar det ingen roll om du kommer ifrån Göteborg, så har du ett utanförskap. //...// jag skulle vilja vända på den frågan istället. Jag skulle vilja säga såhär att det jag märker och det som faktiskt förvånar mig är att de integrerar så bra som de gör. Att vårt lilla samhälle var så öppet så att de ofta tillåts komma in.”

Hon tycker också att gruppen av flyktingar ha varit bra, för att de själva har försökt söka sig ut i samhället och tar kontakt med invånarna i Nossebro. Hon menar dock att flyktingarna ändå söker sig till varandra och familjerna som deltar i introduktionen umgås mycket med varandra, vilket hon inte tycker behöver ses som något negativt.

”Sen är det ju det här att de automatiskt söker sina lika //...// utanförskap på så vis behöver inte vara dåligt. //...// och vi har alltid haft en ganska homogen grupp, som förutom vissa undantag har rört sig från ungefär samma områden. //...// det gör ju att de tyr sig till varandra.”

Rektorn säger sig inte ha märkt av någon rasism alls på skolan. Han menar att om barnen i skolan lär känna barn från andra länder kan man motverka rasism och främlingsfientlighet. SFI-läraren har varit ute och informerat i skolorna och hon tror att det har underlättat mottagandet av flyktingarna i samhället. Hon har också bjudit in olika representanter från samhället till SFI-lektionerna, som kommunalråd och olika myndigheter, och det tror hon kan påverka integrationen i positiv riktning. Hon poängterar att målet är att flyktingarna ska komma snabbt in till SFI-undervisningen och sedan lämna undervisningen snabbt för att så snart som möjligt kunna klara sig själva.

”Vårt mål i den här kommunen (när det gäller SFI) det var att när vi började och tog hit de första så ställde vi upp det målet; det var fort in och fort ut. Och alltså under den tiden så skulle de få med sig så mycket som möjligt. För när de här två åren har gått, då finns det inget skyddsnet för dem.”

En av de professionella vi har intervjuat uttrycker frustration över att det går så långsamt för flyktingar att komma in på den svenska arbetsmarknaden:

”Vi blir frustrerade över att det här landet inte tar emot flyktingar, eller nyanlända, på ett bättre sätt. Alltså en läkare ska ju givetvis få en intensivkurs i svenska, tre månader, sex månader, och sedan ska den jobba som läkare.”

8.4. SFI

Både SFI-läraren och rektorn berättar om att eleverna som läser SFI har uppvisat mycket goda studieresultat och att de ligger längre fram i studierna än vad skolverkets riktlinjer säger.

”Om vi ser SFI, om vi ser till de resultat vi uppnår där, det vill säga hur det går för dem just i deras svenskkunskaper och hur de kan gå från SFI A till B-kurs, och till C-kurs, har vi fantastiskt bra resultat. Om man liksom skulle jämföra med hur skolverket har tänkt det så går vi snabbare fram.”

Anledningar till detta som tas upp av de professionella är att det kan bero på att undervisningen sker i små grupper och på att de haft två SFI-lärare anställda, eller på att man i och med att flyktingintroduktionen var något nytt för kommunen inte visste hur de skulle lägga upp arbetet utan fick prova sig fram. SFI-läraren kan se att undervisningen ger resultat och att eleverna blir mer självständiga ju mer de lär sig:

”Ju mer verktyg jag ger dem på SFI har jag märkt, ju mindre kontakt har jag med dem under andra tider. I början var det ganska mycket men ju mer jag ger dem här och ju mer tid jag lägger ner på dem här ju mindre får jag att göra efter arbetstid.”

8.5. Skola

När det gäller arbetet med introduktionen i skolan har man bestämt sig för att inte skapa någon isolerad förberedelseklass, utan placera eleverna i vanliga klasser. Rektorn tror att detta har varit bra för eleverna, eftersom det gör det lättare för dem att få kamrater och att lära sig svenska.

”Vi bestämde oss för att inte skapa någon isolerad förberedelsegrupp. Det var liksom en medveten tanke, att så vill vi inte ha det, utan vi menar på att de här barnen ska ha en klasstillhörighet, med en gång.”

Flyktingsamordnaren menar att skolan är viktig för barnen och deras introduktion då det är skolan som sköter det mesta av introduktionen för dem. Enligt rektorn går skolintroduktionen till på ungefär samma sätt för alla elever som börjar på Nossebro skola, oavsett varifrån de kommer. Det han menar kan vara annorlunda är att nyanlända familjer ibland har tolk med vid vissa möten, att flyktingsamordnaren är med och att de får mer information om den svenska skolan än vad svenska familjer får. Något som framkommer är att kontakten med föräldrarna ibland har försvårats på grund av språkliga hinder mellan skolpersonalen och föräldrarna.

”Sen är det ju viktigt att klassföreståndare och Svenska2-läraren har en god kontakt sins emellan, och också kan prata med föräldrarna då. Ibland är det ju inte så lätt att prata med föräldrarna via telefon till exempel, och det har ju hänt att vi har haft flera samtal och fått ta in en tolk igen.”

När det gäller de äldre barnen i gymnasieåldern har de blivit placerade i en IVIK-klass i en annan stad där de går tillsammans men andra ungdomar som inte är svenskspråkiga. Rektorn i Nossebro skola ser detta som ett eventuellt problem då det på ett negativt sätt påverkar ungdomarnas sociala umgänge i Nossebro.

”Det som är nackdelen och det vi jobbar med nu är att, då går de ju fem dagar i veckan i en annan stad... Det betyder ju att de lär ju inte känna några här i Nossebro på det sättet. Och det upplever flyktingsamordnaren och jag som ett problem.”

Skolan har inte haft någon möjlighet att hålla lektioner i hemspråksundervisning eftersom det inte har funnits tillräckligt många elever som talar samma språk, men de hoppas kunna starta en sådan undervisning när de kommit fler nyanlända invandrarelever till Nossebro skola. Rektorn upplever att de nyanlända eleverna är mycket studiemotiverade och glada över att gå i skolan. Han tror att de har kommit bra in i skolans gemenskap och att de trivs.

”Vi har glada elever, de är nöjda i skolan, de tar ett jättestort ansvar för sina studier, vill verkligen lära sig svenska och engelska och allt //...// Det är väldigt tydligt att de här

nyanlända ungdomarna är väldigt intresserade av skolan. De vill börja med en gång. Det ska inte spillas någon tid.”

Han tycker också att eleverna i grundskoleåldern lär sig svenska snabbt.

”Den gynnsamma åldern att komma i är ju om man kommer när man är under 12 – 13 år tycker jag, för då kan man väldigt lätt snappa åt sig svenskan verkar det som, man lär sig svenska väldigt snabbt.”

De äldre ungdomarna som studerar på gymnasiet anses däremot inte ha fått till sig lika mycket svenska.

Ja jag tänker de som är 15-16-17 år. Alltså jag sa ju förut att det var bra om de kom när de var lite yngre. Det stora problemet vi har, de är ju de som kommer (i den åldern) och ska lära sig ett nytt språk. //...// Det är jättesvårt.

9. Analys

I detta kapitel analyserar vi vårt material utifrån två teoretiska perspektiv: *empowerment* och *barnen som livsplan och projekt*, som vi redogjort för i kapitel 4, samt utifrån begreppet *integration*, som vi diskuterat i kapitel 2. Empowerment har växt fram som ett mer och mer självklart teoretiskt perspektiv under tiden vi har arbetat med intervjuerna. Många av våra informanter har betonat vikten av självständighet och kontroll över sina liv. Detta är också ett av målen med introduktionsarbetet (Integrationsverket, 2003). Perspektivet barnen som livsplan och projekt ger inte i första hand svar på de frågor som vi från början tänkte fokusera på utifrån vårt syfte och våra frågeställningar, men vi har ändå valt att ta med det i vår studie då vi under intervjuerna uppmärksammade detta som ett återkommande mönster. De två perspektiven har olika utgångspunkter och belyser olika saker som vi utifrån vårt material anser är viktiga. Förutom de teoretiska perspektiven har vi utifrån våra frågeställningar ansett det vara meningsfullt att jämföra vårt material med begreppet integration, för att på så vis skapa oss en bild av hur integrationen ser ut i kommunen, utifrån våra informanternas perspektiv.

9.1. Empowerment

I detta avsnitt kopplar vi vårt intervjumaterial till empowermentperspektivet. Vi använder oss främst av de begrepp som beskrivs i kapitel 4.1. Dessa går, som vi tidigare nämnt, in i varandra och påverkar varandra. Vi koncentrerar oss i denna analys främst på flyktingarnas individuella makt att fatta de beslut som rör deras egna liv.

9.1.1. Yrke och utbildning som personliga resurser

Alla människor har som tidigare nämnts egna personliga resurser. I en situation där man försöker bygga upp sitt liv på en ny plats sätts dessa resurser på prov. Man kanske inte kan använda sina resurser på samma sätt som förut och man måste då skaffa sig nya. Ett exempel på detta är yrkesutbildning och/eller yrkeserfarenhet. De flesta av de intervjuade flyktingarna har högskoleutbildning eller motsvarande från sitt tidigare hemland, men tidigare forskning visar att det ofta är svårt och tidskrävande att komma igång med sitt yrke i Sverige och att flyktingar har en liten förmåga att själva påverka sitt yrkesliv (Ehn 2000, Lundh 2005, Statistiska Centralbyrån 2005). Deras möjlighet att använda dessa resurser till att driva igenom sin vilja på det personliga planet är alltså ofta relativt liten och enligt Skaus definition därmed också deras makt (Skau 2001). Det faktum att ett par av de flyktingar vi har intervjuat ägnar sig åt saker de inte är motiverade till inom introduktionen talar för att deras möjlighet att driva igenom sin vilja är försämrad när det gäller yrkeslivet och att de eventuellt känner sig tvungna att göra detta på grund av de rådande omständigheterna. Detta kan också påverka deras känsla av kontroll över det egna livet negativt. Det kan ändå ge en viss känsla av kontroll att man ägnar sig åt dessa aktiviteter, eftersom man kan se det som att det är bättre än att bara stanna hemma. Om alternativet är att bara sitta hemma utan att göra någonting har man ändå gjort ett val, även om man inte gör det man helst vill göra.

Utifrån ett empowermentperspektiv bör man ta till vara och stärka människors resurser (Adams 2003, Payne 2002). Det är därför viktigt att man tar tillvara på flyktingarnas egna resurser i form av utbildning och förstärker dem genom att anpassa dem till samhällets krav via till exempel inriktad språkundervisning eller praktik. Det bör finnas snabba och effektiva vägar till att kunna fortsätta arbeta inom sitt yrkesområde i Sverige (Integrationsverket 2006a). I sin uppföljning om kommunens flyktingmottagande har integrationsverket inte kunnat hitta någon skillnad mellan hög- och lågutbildade när det gäller chansen att få ett arbete efter introduktionen (Integrationsverket 2005a). I de fall individen inte har resurser i

form av utbildning bör man kunna erbjuda detta, eller ta till vara andra kompenserande resurser hos honom eller henne. Den person i vårt intervjumaterial som har fått ett arbete har ingen högre utbildning från hemlandet och arbetar inom samma område hon tidigare arbetat i. För detta arbete behövdes ingen legitimering eller formell kompetens. Kopplat till detta skulle man kunna säga att en hög utbildning ibland kan vara ett hinder för att kunna börja arbeta snabbt, eftersom man har en längre formell väg att gå om man har en utbildning och vill fortsätta arbeta inom området. De intervjuade introduktionsdeltagarna verkar ändå se sina tidigare yrken och utbildningar som en resurs. Flera säger att de tycker om och trivs med sina yrken och det kan vara en resurs i sig. Om man har tålamod och väntar med att börja arbeta tills man har genomgått all formell utbildning som krävs så kan man fortsätta arbeta med något man kan och man slipper då byta yrkesidentitet. Att hålla sig till ett yrke man behärskar och är bra på kan ge ett bättre självförtroende och en större tro på den egna förmågan, vilka kan ses som positiva faktorer i empowerment (Henning/Åhnby, Payne 2002).

Ekonomi är kopplat till arbete och en begränsad ekonomi kan begränsa vardagen. Statistik visar att utrikes födda i genomsnitt har en betydligt lägre inkomst än inrikes födda och det är något som även framkommer i våra intervjuer (Statistiska Centralbyrån 2005). Har man gott om resurser i form av pengar innebär det att man har mer frihet att forma sin vardag, eftersom man då har större valfrihet när det gäller vilka saker man kan köpa och göra. De flesta av våra informanter känner att de behöver spara pengar och de saknar därmed till viss del valfrihet i sin konsumtion, vilket kan ses som negativt ur ett maktperspektiv. Detta är naturligtvis kopplat till deras tid i Sverige – de har inte varit bosatta här tillräckligt länge för att ha hunnit få ett arbete och en inkomst. Förutom att de inte känner möjlighet att köpa de varor de vill begränsar deras ekonomi också möjligheten att ta sig till andra orter. Tvärtom den statistik som finns har flera av introduktionsdeltagarna tillgång till bil, vilket är positivt. De anser sig dock på grund av bensin- och parkeringskostnader inte ha möjlighet att använda den så ofta de vill, vilket begränsar deras vardag. Brist på resurser i form av pengar hindrar här alltså individernas fria rörlighet.

9.1.2. Nytt land, nya kunskaper

För att klara sig i ett nytt land och ett nytt samhälle krävs det ny kunskap. Forskare menar att ”Sverigespecifika kunskaper” är en mycket viktig faktor när det kommer till bland annat att få ett arbete (Lundh 2005). Ett sätt att få dessa ”Sverigespecifika kunskaper” är att umgås med infödda svenskar, som kan ge personen kännedom om vilka normer och koder som råder i det svenska samhället. Flera av informanterna upplever svårigheter med att få svenska vänner och att umgås med svenskar, vilket kan göra att det tar längre tid att lära sig detta. Av vårt intervjumaterial kan vi utläsa att flyktingarna under introduktionen har fått ”Sverigespecifika kunskaper” i form av det svenska språket och kunskap om hur det svenska samhället fungerar. Detta visar sig i att man i allmänhet behöver allt mindre hjälp från professionellt håll ju längre man har deltagit i introduktionen. Detta kan ses som positivt utifrån en maktaspekt, eftersom man då är mindre beroende av andra och därmed har större möjlighet att själv forma sitt liv. Genom att lära sig hantera det svenska samhället och dess myndigheter och byråkratiska processer får man också en större kontroll över vad som händer i vardagen. Därmed får man också större möjligheter att fatta beslut som rör det egna livet, vilket är viktigt ur ett empowermentperspektiv (Payne 2002). Att veta hur samhället fungerar innebär att kunna orientera sig i det, vilket kan ge en ökad känsla av kontroll.

Den kunskap som de intervjuade flyktingarna talar mest om är kunskaper i det svenska språket, något som de flesta informanter och även tidigare forskning menar är mycket viktigt för framtiden när det gäller till exempel arbete och relationer till andra (Lundh 2005). Det är

på så sätt också en viktig faktor när det gäller individens möjligheter att själv forma sitt liv och sin vardag. Brist på språkkunskaper kan innebära problem i vardagen i till exempel kontakten med myndigheter, som innebär att man behöver hjälp från andra och därmed ger ifrån sig en del av sin kontroll till dem. Med tanke på språkets vikt är det positivt att framför allt de yngre barnen i allmänhet tycks behärska svenska relativt bra efter endast en kort tid. Det kan göra att de yngre barnen har lättare att få en plats i samhället och lättare kan behärska kontakten med samhället. De äldre ungdomarna verkar däremot ha det svårare med språket, vilket riskerar att orsaka att de hamnar mer utanför samhället än de yngre. Det kan dessutom hindra dem när de står inför val av yrke eller ordinarie program i gymnasiet där goda kunskaper i svenska krävs. Detta kan medföra att deras makt att skapa det liv de vill ha minskar. Överlag verkar ändå samtliga familjemedlemmars kunskaper i svenska språket gå framåt, om än i varierande takt, vilket successivt kan ge dem bättre möjligheter och en större tro på den egna förmågan att klara sig självständigt i Sverige.

9.1.3. Tro på den egna förmågan

Att ha en tro på den egna förmågan att nå uppställda mål kan ses som en viktig faktor i empowermentperspektivet (Henning/Åhnby). I vårt intervjumaterial kan man se att det finns en tro på den egna förmågan i strävan efter att så snabbt som möjligt bli självständiga från Introduktionscenter och andra professionella. Tidigare forskning pekar på att man bör komma igång med introduktionsarbetet snabbt, en inställning som vi kan se bland både de professionella och flyktingarna (Integrationsverket 2006a). En snabb introduktion innebär en snabb väg till arbete och är viktig för att undvika passivisering och att man blir för beroende av professionella. Det är viktigt att flyktingarna själva har kontrollen över sin tillvaro för att de ska kunna bibehålla tron på den egna förmågan. De får då möjlighet att själva fatta de beslut som rör dem själva och deras familjer (Payne 2002). Samtliga av de intervjuade flyktingarna har planer och mål för framtiden, vilket kan ses som ett tecken på en tro på sig själv och den egna förmågan att uppnå dessa mål (Henning/Åhnby). Att ha ett mål och se framtiden för sig själv är en förutsättning för att kunna forma sitt eget liv. Barnens engagemang i skolan kan också visa på en tro på sig själva och på framtiden, som kommer att vara till nytta för dem när de ska forma sina liv. Vi kan i intervjumaterialet också hitta exempel på vad vi tolkar som mindre positiv tro på den egna förmågan, som kan bero på försvagade personliga resurser på grund av sjukdom. Migrationsverket menar att det faktum att sysselsättning betonas så starkt inom introduktionsarbetet kan vara till nackdel för sjuka introduktionsdeltagare (Integrationsverket 2006a). Utifrån ett empowermentperspektiv bör man se upp med detta också när det gäller de flyktingar vi har intervjuat. Utifrån ett empowermentperspektiv är det viktigt att se till så att arbete inte är den enda vägen till kontroll över sitt eget liv. Att erhålla sjukersättning kan ge individen mer makt i form av kontroll över sin egen ekonomi på ett annat sätt än när de erhåller introduktionsersättning. Men det kan också innebära mindre makt eftersom de ekonomiska resurserna minskar och kontakten med omvärlden och därmed möjligheten att lära sig svenska och andra ”Sverigespecifika kunskaper” kan minska. För att inte minska individens makt och stärka hennes möjligheter att enligt Skaus definition av makt få sin egen vilja igenom i sitt liv kanske dessa minskade resurser måste kompenseras genom att odla andra resurser hos individen (Adams 2003).

Eftersom introduktionsdeltagarna är relativt nya på orten och även relativt nya i Sverige kan man se det som att de inte har möjlighet till att använda alla sina resurser och sina kunskaper. Detta innebär att de till viss del förlorar förmågan att själva bestämma över sin tillvaro och få sin vilja igenom och därmed också till viss del den makt som de tidigare haft i sina hemländer (Payne 2002, Skau 2001). Några genomgående teman i intervjuerna med flyktingarna är

vikten av att lära sig svenska och att få ett arbete. Båda dessa teman kan kopplas till personlig makt genom att de ger en frihet i vardagen. Arbete ger pengar, något som är mycket viktigt i vårt samhälle när det kommer till att skapa oss den tillvaro vi vill ha. Arbete ger också kontakter med andra människor och ett större nätverk, en resurs som kan skapa fler möjligheter för individen. Ett nätverk som innehåller svenskfödda hör ihop med det svenska språket eftersom man lättare lär sig språket genom att tala det. Språket är en mycket viktig del i mänsklig kommunikation och behärskar man det kan man lättare tillgodose sina behov i samhället.

9.2. Barnen som livsplan och projekt

I detta avsnitt belyser vi vårt insamlade material utifrån ett familjeperspektiv och ser då på vilken betydelse barnen har för föräldrarna i den situation familjerna befinner sig i. Det har under intervjuerna framkommit att det viktigaste för föräldrarna är att barnen är lyckliga och trivs i Nossebro, och barnen framträder som den självklara mittpunkten i familjernas liv.

Familjerna har tvingats fly från sina hemländer och tvingats lämna sina gamla liv bakom sig. En del föräldrar uttrycker att de har förlorat en stor del av det som skapar mening och sammanhang i tillvaron. Den förlust av vardagen som man upplever vid flytten till ett nytt land leder också till en förlust av grunden för den egna identiteten (Ehn, 2000). När föräldrarna själva upplever att de har förlorat sammanhanget i sina liv försöker de skapa ny mening genom barnen. I vissa fall berättar föräldrarna att barnen är skälet till att de stannar kvar i Nossebro trots att de funderat på att flytta därifrån. Detta kan kopplas till det Bäck-Wiklund och Bergsten skriver om barnet som livsplan och hur man genom denna som förälder försöker kompensera sig för förlusten av de sammanhållande, meningsskapande länkarna i samhället. Man kan tolka det som att när man tvingats fly från sitt hemland och lämnat sitt gamla liv bakom sig och därmed förlorat det i samhället som förut skapat mening i ens liv försöker man ändå finna mening genom sina barn. Genom att se sina barn som sin livsplan kan man finna mening i livet genom barnen. Detta gör också att barnen får komma i första hand och som Bäck-Wiklund och Bergsten skriver har man som förälder då inte frihet att göra sina egna val utan man styrs av barnens behov. Dessutom kan barnens behov tvinga familjen att leva i nuet och nutiden bli då tydligare än dåtiden och framtiden. Att för föräldrarna i flyktfamiljerna fokusera på barnen kan därför bli ett sätt att undvika att tänka på den dåtid som de tvingats lämna och på den framtid som de kan känna en osäkerhet inför.

Utifrån det intervjumaterial vi har kan man se att barnen ofta är den centrala delen i föräldrarnas livsplan i de familjer som vi intervjuat. Att glädjas över barnens framgångar kan vara ett sätt att skapa gemensam mening inom familjen och barnet blir en del av sina föräldrars upplevelser av sig själva. Medan det för de vuxna tar längre tid att lära sig det svenska språket och att komma igång med sina utbildningar och arbeten kan barnens framgångar under tiden skapa mening i föräldrarnas tillvaro. Flera av föräldrarna berättar att de önskar att de själva hade fler svenska vänner. Man kan då se det som att barnens vänner kan kompensera detta till en viss del om barnen blir en del av sina föräldrars upplevelser av sig själva. Informanterna har en önskan om att bli mer delaktiga i samhället. Att föräldrarna då på olika sätt uppmanar sina barn att bli mer delaktiga i samhället kan kopplas till Ziehes teori om att föräldrarna har förhoppningar om att deras barn ska förverkliga det som de själva inte hittills lyckats åstadkomma.

Det är viktigt för föräldrarna att det går bra för barnen och att de kommer in i det svenska samhället och det förekommer också att man uppmanar barnen att umgås med svenska vänner för att de ska lära sig svenska. Det kan kopplas till Halldéns teori om att föräldrar med en

projektsyn på barnen ser barnen som bärare av framtiden. Man ser det också som att man som förälder med sitt agerande kan möjliggöra barnens utveckling och socialisera in dem i samhället.

Några föräldrar pratar också om att det är svårt för dem att hjälpa sina barn med läxorna eftersom de kan sämre svenska än sina barn och detta är något som de ser som ett problem. Även detta stämmer överens med Halldéns tankar om att föräldrarna ser det som sin uppgift att stötta barnen i deras utveckling. Även Ziehe menar att föräldrarna har en uppfattning om att det är de som skapar barnen och deras framtid. Att då inte kunna ge barnen den hjälp som de behöver blir ett problem för föräldrarna då de ser sig som ansvariga för barnens lycka .

9.3. Integration

I detta avsnitt försöker vi se om och hur flyktingarna har blivit en del av Nossebro utifrån begreppet integration. Vi utgår ifrån fem olika områden som vi utifrån vår begreppsdiskussion bedömer vara viktiga för integration i samhället; sysselsättning, skola, boende, socialt umgänge och språk. Vi belyser hur flyktingarna integrerats inom de olika områdena under den relativt korta tid de har varit bosatta i kommunen samt vilken betydelse de olika områdena kan tänkas ha för deras integration.

9.3.1. Sysselsättning

De som deltar i flyktingintroduktionen har ännu inte samma möjligheter till arbete som infödda svenskar, på grund av brister i det svenska språket och samhällets och Arbetsförmedlingens krav på utbildningar och kurser de måste ha genomgått innan de kan påbörja vissa arbeten. Detta stämmer överens med Statistiska centralbyråns undersökning som visar att utrikes födda är sysselsatta i betydligt lägre grad än inrikes födda och att det är färre utlandsfödda som har ett arbete som motsvarar deras utbildning. Annan forskning visar att en orsak till bristande integration på arbetsmarkanden är att många arbetsgivare kan känna sig osäkra på invandrades utbildningar från hemlandet och det kan också vara svårt att som invandare hänvisa till yrkeserfarenheter i hemlandet (Lundh, 2005). Det faktum att flyktingarna i Nossebro behöver genomgå olika kurser innan de får tillgång till arbetslivet kan tolkas som ett uttryck för detta.

Det är visserligen möjligt för introduktionsdeltagarna att få ett arbete innan avslutad introduktion, till exempel via en praktikplats eller på egen hand. De har dock inte samma möjligheter som svenskfödda eftersom de, åtminstone inte hittills, kan vända sig till Arbetsförmedlingen på samma sätt. Forskning visar också att flyktingarnas kompetens och kunskap inte tas tillvara och att de har liten förmåga att själva påverka sitt yrkesliv (Ehn, 2000). Introduktionen är en form av sysselsättning som på sikt ska ge deltagarna samma möjligheter som andra i samhället gällande exempelvis arbetslivet. För att få full tillgång till Arbetsförmedlingen måste introduktionsdeltagarna avsluta introduktionen som är deras nuvarande sysselsättning, något som är svårt eftersom de då står utan inkomst och eventuellt missar viktiga delar som ingår i introduktionen. Detta går emot de integrationspolitiska målen som säger att alla ska ha lika möjligheter oavsett etnisk bakgrund (Länsstyrelsen). Tidigare forskning visar att något som underlättar flyktingars arbetsmarknadsintegration är ett väl fungerande lokalt nätverk mellan kommun, Arbetsförmedling och näringsliv, men att samarbete mellan flyktingintroduktion och Arbetsförmedling ofta saknas (Lundh, 2005). Under intervjuerna har det framkommit att det ibland förekommit vissa brister i samarbetet mellan Essunga Kommun, Arbetsförmedling och näringsliv. Därför kan det vara viktigt att detta samarbete förbättras för att underlätta flyktingarnas integration på arbetsmarknaden när de avslutat introduktionen. Det lönelika ersättningssystemet innebär att

introduktionsdeltagarna får samma rättigheter och skyldigheter som andra invånare när det gäller inkomsten. Det finns dock en betydande skillnad mellan introduktionsdeltagarnas och arbetstagares sysselsättning. Deltagarna i introduktionen har en betydligt lägre inkomst än de flesta arbetstagare vilket kan ses som att de inte har samma möjligheter som andra. Om man kopplar detta till Kamalis teori om segregation kan man dessutom se det som en form av arbetslivssegregation som leder till att flyktingarna på grund av sin lägre inkomst tvingas bo i bostadsområden som är segregerade från majoritetssamhället (Kamali 2006).

9.3.2. Skola

Tidigare forskning visar att det är ovanligt att nyanlända elever integreras direkt i ordinarie klass och ofta placeras i förberedelseklasser till en början. Att de nyanlända eleverna i Nossebro skola har placerats direkt i ordinarie klass kan gynna deras integration då det kan öka deras chanser att bli delaktiga på samma villkor som andra. Detta förutsätter dock att de får stöd med de eventuella kunskapsluckor de har i exempelvis det svenska språket. En placering direkt i ordinarie klass kan annars motverka delaktighet på lång sikt, om det innebär att språkkunskaperna blir lidande. Enligt svensk integrationspolitik ska man särskilt uppmärksamma dem som på grund av etnisk bakgrund riskerar att få ett sämre utgångsläge samt åtgärda orsakerna till detta (Regeringen 1997/98:16). Det är därför viktigt att åtgärda elevernas eventuella brister i olika ämnen, kanske främst det svenska språket. Detta har man på Nossebro skola gjort genom att de nyanlända eleverna läser svenska 2 utifrån deras individuella behov. Man placerar också ofta nyanlända elever på Nossebro skola i en lägre årskurs än andra jämnåriga elever för att elevernas kunskapsluckor ska kunna åtgärdas. Detta kan dock samtidigt missgynna dessa elever på så sätt att de inte får samma möjligheter som andra elever att umgås med jämnåriga kamrater.

De nyanlända eleverna i Nossebro som är i gymnasieåldern har placerats i IVIK-klasser, vilket stämmer överens med tidigare forskning som visar att nyanlända elever i denna ålder ofta till en början placeras i denna typ av klass (Modigh, 2005). Det har under våra intervjuer framkommit ett missnöje mot placeringen i IVIK-klasser. Även detta återfinns i tidigare forskning där man är kritisk mot att man inte individanpassar undervisningen på IVIK då man ofta inte tar hänsyn till elevernas förkunskaper, behov och intressen. Dessutom får dessa elever ofta undervisning endast i svenska och matematik. Om man jämför detta med de integrationspolitiska målen kan man se att eleverna i IVIK-klasser inte får samma rättigheter och möjligheter som andra gymnasieelever då de endast får undervisning i ett mycket begränsat antal skolämnen.

9.3.3. Boende

Flertalet av deltagarna i flyktingintroduktionen bor i ett område med låga hyror, där utanförskapet är utbrett. Kamali skriver om hur människor med invandrarbakgrund tvingas bo i bostadsområden som är segregerade från majoritetssamhället på grund av sin låga inkomst (Kamali 2006). Ett par av de intervjuade flyktingarna som bor i andra områden anser att de har för hög hyra i förhållande till storleken på introduktionsersättningen. Man skulle kunna se det som att de flyktingar som deltar i introduktionen har ett behov av att bo i områden med låga hyror och detta blir då något som ökar boendesegregationen. Då introduktionsersättningen som de som deltar i flyktingintroduktionen får är betydligt lägre än de flesta arbetstagares lön har flyktingarna under introduktionen inte samma möjligheter som andra invånare när det gäller att välja var de vill bo, utan har ett behov att bo i lägenheter med låga hyror. Denna typ av boendesegregation kan enligt Kamali hindra invandrare från att skapa relationer med människor från andra grupper vilket ökar segregationen ytterligare

(ibid.). I Nossebro finns dock inga bostadsområden med övervägande del invandrare och det kan därför inte uppstå samma typ av boendesegregation som den som Kamali skriver om.

9.3.4. Socialt umgänge

Umgänget mellan de som deltar i flyktingintroduktionen och övriga invånare i Nossebro är begränsat. Enligt Kamali kan skillnader i utbildning, sysselsättning och ekonomi hindra integrationen (Kamali 2006). Detta kan vara en anledning till att det kan vara svårt för dem som deltar i flyktingintroduktionen och övriga invånare att ta kontakt med varandra då de som deltar i flyktingintroduktionen exempelvis inte har möjlighet till arbete på samma villkor som andra invånare. De som deltar i introduktionen har också en lägre inkomst vilket påverkar var de bor och kan också påverka deras möjlighet att delta i olika aktiviteter tillsammans med andra invånare.

Forskning visar att flyktingar som kommer till Sverige anser att man i detta land inte har kontakt med varandra på samma sätt som i många andra delar av världen (Ehn 2000). Detta stämmer överens med åsikter som flyktingarna i Nossebro har tagit upp om att de upplever att det är svårt att få en närmare kontakt och vänskap med svenskfödda människor. Flertalet av de vi intervjuat umgås med flera andra familjer som deltar i flyktingintroduktionen. Detta kan bero på det som Kamali skriver om att mer homogena grupper tvingas att söka en intern umgängeskrets på grund av den strukturella diskrimineringen (Kamali 2006). Att de som deltar i flyktingintroduktionen skapar etniska nätverk skulle enligt det Kamali skriver kunna ses som en kompensation för den uteblivna integrationen i samhället.

Enligt tidigare forskning får skolan oftast ta hela ansvaret för barnens introduktion. (Modigh, 2005) Även i Nossebro spelar skolan en viktig roll när det gäller att introducera barnen i samhället, eftersom det är en viktig arena för barnens integration då det är här barnen får kamrater, lär sig hantera det svenska språket och socialiseras in i det svenska samhället. Detta kan vara en orsak till att barnen snabbare har blivit delaktiga i samhället än sina föräldrar och har en större umgängeskrets som till stor del består av svenskfödda kamrater.

9.3.5. Språk

Det svenska språket har visat sig vara något som ses som viktigt för att bli delaktig i det svenska samhället. Enligt integrationspolitiken ska man som tidigare nämnts uppmärksamma dem som på grund av etnisk bakgrund riskerar att få sämre utgångsläge än andra och åtgärda orsakerna till detta (regeringen 1997/98:16). SFI-undervisningen kan ses som ett sätt att ge de flyktingar som deltar i introduktionen ett bättre utgångsläge för att bli delaktiga i det svenska samhället. Forskning visar att en orsak till bristande integration kan vara att man inte behärskar det svenska språket, då det är viktigt att behärska det svenska språket för att kunna söka jobba och fungera i olika arbetssituationer (Lundh, 2005). SFI-undervisningen kan därför sägas öka flyktingarnas chanser att komma in i arbetslivet. Det faktum att både flera av de professionella och flera av introduktionsdeltagarna säger sig se goda framsteg i SFI:n är därmed positivt ur ett integrationsperspektiv.

Barnen som deltar i flyktingintroduktionen får lära sig det svenska språket genom undervisning i skolan. De nyanlända eleverna i Nossebro skola har dock ingen hemspråksundervisning vilket kan påverka inläringen av svenska i negativ riktning då man i tidigare forskning har kommit fram till att undervisning i modersmålet påverkar elevernas kunskapsinhämtning på ett positivt sätt (Modigh, 2005). Hemspråksundervisning skulle därmed kunna effektivisera språkinläringen i andraspråket för de nyanlända eleverna på Nossebro skola.

10. Slutdiskussion

Syftet med denna uppsats har varit att ta reda på hur flyktingintroduktionen i Essunga kommun har fungerat. Det vi kommit fram till efter att ha genomfört vår granskning av introduktionen är att flyktingarna i Nossebro överlag är nöjda med det introduktionsarbete som genomförs i kommunen. Det är inte många som säger något negativt om introduktionsarbetet och flera uttrycker sin uppskattning över flyktingsamordnaren. En del saker är man mindre nöjda med, men det verkar främst vara saker som orsakas av det större systemet och som Essunga kommun kanske inte direkt kan göra något åt. Ett tema som återkommer i våra intervjuer är tiden. Man vill komma igång med att arbeta så snabbt som möjligt och man vill spilla så lite tid som möjligt på vägen. Man önskar därför att introduktionsarbetet ska komma igång så snabbt som möjligt. På grund av olika orsaker kan man inom introduktionsprogrammet tvingas göra saker som man egentligen inte är motiverad till, såsom tillfälliga lösningar gällande utbildning och praktik. Flera av de intervjuade tycker också att introduktionen och vägen till arbete skulle gå snabbare än vad det gör. Detta är problem som vi tror beror på mer övergripande problem i systemet och i samhället och relaterar det inte direkt till Essunga kommuns introduktionsarbete.

10. 1. Reflektioner kring starka och svaga sidor av introduktionsarbetet

Det finns vissa saker som vi anser kunde ha fungerat bättre i kommunens arbete med flyktingintroduktionen. Till exempel verkar samarbetet med Arbetsförmedlingen ha kunnat fungera bättre under den första tiden med introduktionsarbetet. Även om flyktingarna är sysselsatta via introduktionen är Arbetsförmedlingen en mycket viktig del i flyktingarnas integration, eftersom slutmålet för de flesta är arbete. Dock är en ny form av samarbete på gång i kommunen mellan Introduktionscenter och Arbetsförmedlingen och de inblandade professionella ser positivt på detta kommande samarbete.

Vi funderar också över det faktum att det endast finns en fast anställd person på Introduktionscenter. Många av de intervjuade flyktingarna talar om henne som person och menar att hon är duktig och gör ett bra jobb och de ger oss intrycket av att relationen till henne är viktig för dem. Men vad händer om hon slutar sin tjänst eller av olika anledningar blir frånvarnade från tjänsten under en längre tid? Vi menar att arbetet med flyktingarna blir sårbart med så få anställda. Flyktingsamordnaren tenderar att bli viktig som person och svår att ersätta av en vikarie eller av en ny flyktingsamordnare.

Ett tredje problem ser vi i motsägelsen mellan de boendemöjligheter som finns och den grupp kommunen säger sig vilja ta emot. Man anser att Nossebro lämpar sig bäst för barnfamiljer, men samtidigt är det svårt för introduktionsdeltagarna att ha råd med ett boende som passar en barnfamilj. De av de intervjuade introduktionsdeltagarna som bor i mer barnvänliga områden tycker att de har svårt att klara hyran med den introduktionsersättning de har. De som inte ser några problem med nivån på hyran bor däremot i ett område där utanförskapet är stort och som kanske inte är det bästa området för en barnfamilj. Vill man locka barnfamiljer till kommunen kanske man måste se till att dessa har råd att bo i ett barnvänligt område och i ett boende som storleksmässigt är bättre anpassat till antal familjemedlemmar. Ett problem kopplat till detta är att det har varit svårt för kommunen att hitta boende med tillräckligt låga hyror utanför det billiga bostadsområdet till flyktingarna.

Den sammanlagda bilden vi har fått under vår studie är att introduktionsarbetet verkar ha fungerat bra trots, eller kanske tack vare, att det var något helt nytt för kommunen att

introducera flyktingar i samhället. Vi har fått bilden av att det finns ett stort engagemang hos de inblandade, både bland de professionella och bland introduktionsdeltagarna. De strävar alla mot målet att de mottagna flyktingarna ska bli självständiga så snabbt som möjligt. Kanske har engagemanget från de professionellas sida varit så stort just därför att flyktingintroduktionen har varit något helt nytt i Nossebro? Vi tycker oss också se att man i kommunen har ett individperspektiv i flyktingarbetet, som vi tror hänger ihop med de engagemang som finns och med det lilla antal nyanlända flyktingar som hittills har flyttat till kommunen. Flyktingarna har erbjudits individuella introduktionsplaner utifrån deras egna behov och de har varit delaktiga i utformandet av introduktionsplanerna. Detta tror vi är en mycket viktig positiv del av introduktionen, som man i kommunen bör ta tillvara och utveckla även då det flyttar fler flyktingar till Nossebro.

En annan fördel som vi kan se med arbetet med introduktionen är det goda samarbetet som finns inom kommunen. Man har en gång i månaden ett möte där skola, SFI och Introduktionscenter är representerade och man har även kontakt med varandra utöver dessa möten. Här ligger en del av den lilla kommunens styrka. Man har en naturlig kontakt med varandra och det lätt att få tag på varandra om man behöver. Vi tror att det är mycket positivt för de inflyttade flyktingarna eftersom det gör att introduktionsarbetet fungerar på ett smidigare sätt.

10.2. Delaktighet i det lilla samhället

Vi har fått mycket blandade och motstridiga svar när det gäller delaktighet och integration. Vi tror att det är positivt att så många av flyktingarna deltar i fritidsaktiviteter och har fritidsintressen eftersom vi tror att det motverkar utanförskap och isolering. Vi har fått intrycket att barnen i hög grad är delaktiga i samhället, tack vare skolan och kamrater. Både introduktionsdeltagarna och de professionella är nöjda med SFI-undervisningen vilket är positivt då det svenska språket är viktigt att behärska för att exempelvis komma in i arbetslivet. Vi tror att arbete är av stor betydelse när det kommer till delaktighet och inflytande i ett samhälle och att många av introduktionsdeltagarna har en god chans att bli mer delaktiga i samhället när de har fått jobb. Faran som vi ser är om man inte får något jobb eller om man inte har möjlighet att ta en sysselsättning, eftersom det kan leda till isolering. En övergripande bild av de flyktingar vi har intervjuat är att de är målmedvetna, vilket vi ser som en tillgång för dem.

Även om vi har fått bilden av att introduktionsarbetet som helhet har fungerat bra är det inte säkert att detta automatiskt leder till att flyktingarna bli delaktiga och integrerade i Nossebro. För att de ska bli delaktiga spelar även andra faktorer in och vi tänker då främst på både flyktingarnas och övriga invånares vilja att integreras med varandra. Flera av flyktingarna har uttryckt att de vill ha mer kontakt med svenskar och tycker det är svårt att skapa närmare relationer med de svenska invånarna i Nossebro. Samtidigt säger några av flyktingarna att de blivit trevligt bemötta av övriga invånare. För att introduktionsdeltagarna ska bli delaktiga i samhället krävs att alla tar ansvar för detta, flyktingarna och de professionella såväl som övriga invånare i Nossebro. Det är också viktigt att näringsliv och föreningsliv tar sitt ansvar när det exempelvis gäller att vara behjälplig med praktikplatser till introduktionsdeltagarna.

Vi tror att det kan vara både lättare och svårare att bli delaktig i ett litet samhälle än i en större stad. Flyktingarna kan ha lättare att bli en del av samhället i Nossebro på det sättet att de "syns". Alla vet att det har flyttat flyktingar till byn, då man i ett så litet samhälle som Nossebro inte kommer bort i mängden. Det finns heller inte något isolerat invandrardominerat bostadsområde i Nossebro, som kan göra att det "invandrarsamhället" isoleras från det

”svenska” samhället, vilket är positivt ur ett integrationsperspektiv. Å andra sidan kan det vara svårare att bli delaktig i ett litet samhälle som Nossebro eftersom det kan ha starkare gränser utåt mot dem som inte kommer från orten. De flyktingar som tidigare bott i en större stad genomgår, som titeln på denna uppsats antyder, en dubbel förändring. Förutom att man byter land, flyttar man också från storstaden till landsbygden, något som innebär en stor förändring i sig. Det kan vara svårt att ändra sina vanor om man är van vid en storstad och nu ska anpassa sig till att bo på den lilla orten.

10.3. Förslag till vidare forskning

Ett av våra förslag till vidare forskning är att göra en liknande typ av granskning av flyktingintroduktion, men då utifrån ett renodlat barnperspektiv. Efter att ha gjort denna studie har vi förstått att det finns vissa skillnader mellan introduktionen av nyanlända vuxna och introduktionen av nyanlända barn. Det skulle därför kunna vara intressant undersöka hur barnens introduktion fungerar, och framför allt att få ta del av barnens egna upplevelser av introduktionen.

Något annat som skulle vara intressant är att granska en flyktingintroduktion utifrån ett könsperspektiv och undersöka vilka eventuella skillnader det finns mellan hur kvinnor och män introduceras. Vi har inte haft utrymme för att i denna studie inta ett sådant perspektiv men har ändå reflekterat över möjligheten att man i introduktionen av flyktingar behandlar män och kvinnor olika och ger dem olika möjligheter beroende på kön. Av det vi har sett utifrån våra intervjuer så har männen blivit mer delaktiga i samhället, med avseende på att en man har börjat arbeta och det är också vanligare att männen håller på med fritidsaktiviteter än att kvinnorna gör det. Då vi haft ett mycket begränsat antal informanter kan vi dock inte dra några generella slutsatser av detta. Därför tror vi att de skulle vara relevant att inrikta sig på just könsskillnader i en liknande typ av studie.

Slutligen föreslår vi att ytterligare en granskning av flyktingintroduktionen i Essunga kommun genomförs om ett år då introduktionen av den första gruppen av flyktingar är avslutad. I nuläget kan man bara se på hur introduktionen har fungerat hittills, men vad resultaten av introduktionsprogrammet blir som helhet är ännu för tidigt att säga. Därför är det viktigt att man nästa år när introduktionsprogrammet för den första gruppen är klart utvärderar verksamheten för att kunna utveckla introduktionsarbetet inför framtiden.

Referenser

Tryckta källor:

- Adams, Robert (2003): *Social work and empowerment*. Basingstoke: Palgrave McMillan.
- Bäck-Wiklund, Margareta/Bergsten, Birgitta (2005): *Det moderna föräldraskapet – en studie av familj och kön i förändring*. Stockholm: Natur och kultur.
- Ehn, Siv (2000): *Flyktingars möte med Sverige – en studie av flyktingenskapets erfarenheter*. CEIFO, flyktingprojektet nr 83.
- Halldén, Gunilla (1992): *Föräldrars tankar om barn*. Stockholm: Carlsson Bokförlag
- Höjer, Ingrid (2001) *Fosterfamiljens inre liv*. Göteborg: Institutionen för socialt arbete (vid Göteborgs Universitet?)
- Integrationsverket (2003): *Mål för introduktion för nyanlända invandrare*.
- Integrationsverket (2005a): *Introduktion för nyanlända invandrare – enkätundersökning 2004*. Norrköping: Integrationsverkets rapportserie 2005:01.
- Integrationsverket (2005b): *Rapport integration*. Norrköping: Integrationsverket
- Integrationsverket (2006a): *Den aktive deltagaren – Intervjuundersökning kring introduktionen av nyanlända invandrare*. Norrköping: Integrationsverkets rapportserie 2006:03
- Integrationsverket (2006b): *Mål för nyanländas introduktion*. Norrköping: Integrationsverket
- Kamali, Masoud (2006): *Den segregerade integrationen – om sammanhållning och dess hinder*. SOU 2006:73
- Kvale, Steinar (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer Katarina (2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Lundh, Christer (2005): *Invandringen till Sverige*. Stockholm: SNS Förlag.
- Modigh, Fredrik (2005): *Vi sidan av eller mitt i – om undervisning för sent anlända elever i grund- och gymnasieskolan*. Myndigheten för skolutveckling.
- Payne, Malcolm (2002): *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Skau, Greta Marie (2001): *Mellan makt och hjälp – förhållandet mellan klient och hjälpare i ett samhällsvetenskapligt perspektiv*. Stockholm: Liber AB
- Statistiska Centralbyrån (2005): *Tillsammans – integration i det svenska samhället*. Stockholm: SCB

Internetkällor:

Henning, Cecilia/Åhnby, Ulla: *Utveckling av ett socialpedagogiskt förhållningssätt i äldreomsorgen – framtidsverkstad som metod* . Hämtad 2007-11-18 från:
www.socialstyrelsen.se/NR/rdonlyres/E5E930C1-0FF0-43EF-AB91-41A0BEE3B672/0/Ceciliahenningsspisos.doc

Migrationsverket: *Vem får asyl?* Hämtad 2007-11-28 från:
<http://www.migrationsverket.se/index.jsp?swedish/asyl/vemfar.html>

Länsstyrelserna: *Integration*. Hämtad 2007-11-28 från:
<http://www.lst.se/lst/sv/amnen/Integration/>

Länsstyrelsen i Västra Götalands län: *Överenskommelse om mottagande*. Hämtad 2007-11-15 från:
http://www.o.lst.se/o/amnen/Integration/Nyanlandas+etablering/Overenskommelser_om_mottagande.htm

Regeringen 1997/98:16: *Proposition: Sverige, framtiden och mångfalden – från invandrarpolitik till integrationspolitik*. Hämtad 2007-11-28 från
<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/2271>

Riksdagen 1992:1068: *Lagen om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar*. Hämtad 2007-11-20 från:
<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1992:1068>

Riksdagen 1990:927: *Förordningen om statlig ersättning för flyktingmottagande m.m.* Hämtad 2007-11-20 från: <http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1990:927>

Bilaga 1

Informationsbrev

Hej!

Vi är två studenter som läser på socionomprogrammet på Göteborgs Universitet. Under hösten skriver vi vår C-uppsats, som ska vara klar i december. Vi ska undersöka hur introduktionen för flyktingar fungerar i Nossebro. Undersökningen kommer att användas för att ta reda på vad som fungerar bra och vad som skulle kunna bli bättre i kommunens flyktingmottagning. Vi skulle därför vilja intervjua Dig för att ta del av Dina erfarenheter.

Det är naturligtvis frivilligt för Dig att delta, men vi skulle uppskatta om Du vill vara med i vår undersökning. Du och Din familj kommer inte att nämnas vid namn i undersökningen, och vi kommer att göra vårt bästa för att göra Dig så anonym som möjligt. Innan Du tar ställning till om Du vill vara med eller inte vill vi att Du ska veta följande:

- Frågorna kommer att handla om hur Du och Din familj tycker att man i flyktingintroduktionen i Nossebro har arbetat för att Ni ska kunna bli delaktiga i det svenska samhället. Frågorna handlar om saker som till exempel boende, skola, dagis, arbete och fritid.
- Vi är inte anställda av Essunga kommun, utan kommer från Göteborgs Universitet.
- De som arbetar på Introduktionscentret, Individ- och Familjeomsorgen och en del politiker kommer att erbjudas att läsa undersökningen när den är klar. Även Du och de andra familjerna som deltar i undersökningen kommer att erbjudas att läsa undersökningen när den är klar. Uppsatsen kommer också att vara en offentlig handling, som andra intresserade personer kommer att kunna läsa.
- Intervjuerna kommer att spelas in på bandspelare. Inspelningarna kommer att förstöras när undersökningen är klar.
- Under intervjun kan vi vara i Introduktionscentrets lokaler, eller i Ditt hem om det passar bättre för Dig.
- I de familjer där det finns två föräldrar vill vi gärna prata med Er båda samtidigt, om det går bra för Er.
- Om det är möjligt för Dig är det bra om barnen i familjen inte är med när vi intervjuar Dig.
- Intervjuerna kan göras på svenska eller engelska.
- Intervjun tar ungefär 1-2 timmar och vi vill gärna träffa Dig någon gång under veckorna 43, 44 eller 45.

För att bestämma tid för en intervju kan Du ringa oss på de telefonnummer som står nedan, eller prata med Marica Jonsson på Introduktionscenter.

Detta är en möjlighet för Dig att säga vad Du och Din familj tycker om flyktingintroduktionen i Nossebro och att påverka hur mottagandet av flyktingar ska se ut i framtiden. Vi hoppas att Du vill vara med i vår undersökning och ser fram emot att träffa Dig!

Med Vänliga Hälsningar

Rebecca Clausson, telefonnummer 076-XXX XX XX

Erika Söderberg, telefonnummer 073-XXX XX XX

Bilaga 2

Intervjuguide till intervjuerna med flyktingarna

Inledande frågor:

Vad heter du?

Hur gammal är du?

Vilket land kommer du och din familj ifrån?

Hur länge har ni levt i Sverige?

När flyttade ni till Nossebro?

Vilka är ni i familjen? Hur många barn? Hur gamla är barnen?

Boende:

Vad tycker ni om att bo i Nossebro?

- Läget? Kommunikationer? (Kollektivtrafik? Bil? Körkort?)
- Ortens storlek? Affärer och samhällsinrättningar?
- Tycker ni att ni blivit bra mottagna av invånarna i Nossebro?
- Tycker du du/ni att ni har blivit utsatta för rasism eller diskriminering i Nossebro?

Var i Nossebro bor ni?

Hur stor är er lägenhet? Hur många rum?

Vad tycker ni om ert boende?

- Storlek?
- Skick?
- Läge?
- Grannskap grannar?
- Barnvänligt?

Övrigt bra och dåligt? Problem?

Sysselsättning vuxna:

Tidigare sysselsättning i hemlandet?

Utbildning?

Nuvarande sysselsättning?

- SFI?

Framtidsplaner arbete/utbildning?

- Vad tror du/ni om möjligheter till jobb? Hinder?

Validering?

Kontakt med arbetsförmedling?

Vilken hjälp har du velat ha? Vilken hjälp har du fått? Vilken hjälp har du saknat?

Ekonomi:

Varifrån får familjen sin inkomst?

Tycker du/ni att denna inkomst räcker för att täcka era utgifter?

- Om inte, hur begränsar detta er?

Skola och barnomsorg:

Går era barn i skola/dagis? Vilken årskurs?

Vad tycker du/ni om skolan/dagiset?

Hur fungerade introduktionen till skola/dagis?

- Hur lång tid efter att ni flyttat till Nossebro fick barnen börja på skola/dagis?
- Fick ni tillräckligt med information från skolan/dagis? Från Introduktionscenter?
- Hur gick introduktionen till?
- Blev barnen placerat i lämplig årskurs i förhållande till sina tidigare kunskaper?

Tycker du/ni att barnet har kommit in bra i klassen/dagiset? Kompisar?

Hur har kontakten mellan skolan/dagiset fungerat?

- Språkliga svårigheter?
- Möjlighet att hjälpa barnen med läxor? Hjälp från annat håll?

Får barnen hemspråksundervisning?

Finns det något du/nu har saknat gällande skola/barnomsorg?

Fritid/Socialt nätverk:

Vad gör du/ni på fritiden?

- Har ni några speciella fritidssysselsättningar? Hur kom det sig att du/ni började med det?
- Har barnen några fritidssysselsättningar? Hur kom det sig att de började med det?

Saknar ni något gällande fritidssysselsättning? Saknas något i kommunen?

Hur ser ert sociala nätverk ut?

- Umgås du/ni med några vänner på fritiden?
- Bor vännerna i Nossebro?
- Har ni några svenska vänner?
- Har ni släktingar i Sverige? I Nossebro? Hur ofta träffar ni dem?
- Umgås barnen med kompisar från skolan på fritiden? Har barnen svenska kompisar?

Samhällskontakter:

Hur fungerar kontakten med olika myndigheter och övriga samhällskontakter som till exempel sjukvård, bank, försäkringskassa m.m.?

Vill du/ni ha hjälp med dessa kontakter och har du fått den hjälp du tycker du behöver? Har något saknats?

- Språkliga svårigheter?

Introduktionsprogrammet:

Hur tycker du/ni att introduktionsprogrammet har fungerat i stort?

Vad skulle kunna göras annorlunda?

Hur utformades den individuella introduktionsplanen? Var du/ni delaktiga?

Hur tycker du att ni tillsammans med Introduktionscenter har arbetat för att nå målen i introduktionsplanen?

Har barnen i familjen haft någon egen introduktionsplan? Hur har man arbetat med den?

Tycker du/ni att du/ni genom introduktionen får de kunskaper om det svenska samhället som ni behöver?

Känner du/ni att du/ni och din/er familj är delaktiga i samhället på samma villkor som svenskfödda invånare i Nossebro? Varför/varför inte?

Bilaga 3

Intervjuguide till intervju med SFI-läraren

- Hur ser SFI-undervisningen ut?
 - Vilka är målen med SFI-undervisningen?
 - Vad lär sig de som deltar?
 - Hur mycket läser de som deltar?
 - Under hur lång tid går de som deltar på SFI?
 - Ingår undervisning i kunskaper om svenska samhället?

- Hur många av de som deltagit i flyktingintroduktionen i Nossebro ha deltagit i SFI-undervisningen?

- Har du hjälpt de som deltagit i flyktingintroduktionen på något annat sätt än med själva undervisningen?

- Har du i arbetet med de som är med i flyktingintroduktionen samarbetat med några andra, som till exempel Introduktionscenter, skola, arbetsförmedling m.m.?

- Hur upplever du att flyktingintroduktionen har fungerat för de flyktingar som du varit i kontakt med?
 - Upplever du att de är en del av samhället?
 - Har du upplevt några problem med Introduktionen eller SFI-undervisningen?

Bilaga 4

Intervjuguide till intervju med flyktingsamordnaren

- Hur går flyktingintroduktionen till?
 - Bostad?
 - Sysselsättning?
 - Ekonomi?
 - Skola?
 - Barnomsorg?
 - Fritid?
 - Samhälls/myndighetskontakter?

- Hur fungerar introduktionsplanerna?
 - Upprättandet av introduktionsplanerna?
 - Arbetet mot målen i introduktionsplanerna?
 - Uppföljning av introduktionsplanerna?
 - Introduktionsplaner för barnen?

- Hur ser samarbetet ut mellan Introduktionscenter och andra myndigheter/instanser?

- Hur tycker du att flyktingintroduktionen har fungerat?
 - Finns det några problem med flyktingintroduktionen?
 - Upplever du att de som deltagit i flyktingintroduktionen är en del av samhället?
 - Upplever du att de själva känner sig som en del av samhället?

Bilaga 5

Intervjuguide till intervju med rektorn

- Hur jobbar ni inom skolan med de barn som är med i flyktingintroduktionen?
 - Introduktion i skolan?
 - Några speciella insatser?
- Hur tänker man från skolans sida kring vilken årskurs barnen som är med i flyktingintroduktionen ska placeras i?
- Har barnen som är med i flyktingintroduktionen möjlighet till hemspråksundervisning genom skolan?
 - Varför/varför inte?
- Samarbetar skolan gällande barnen som är med i flyktingintroduktionen med några andra, till exempel Introduktionscenter?
- Hur upplever du att det har fungerat i skolan med de elever som är med i flyktingintroduktionen?
 - Har barnen på ett bra sätt kommit in i skolan? I sina klasser?
 - Hur fungerar kontakten mellan skola och hem? Språkliga svårigheter?
 - Några problem?